МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парти Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхеьарча Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

119 (3970). | Ера, 3 октябрь, 1964 шу. | Мах, 2 кеп.

ДОКТОР СУКАРНО СИЙНА КРЕМЛЕ ЯЬ ПРИЕМ

30 сентябре Йоккхача Кремлевски двореце Индонезе Республика Президент а Премьер-Министр а волча доктора Сукарно сийна прием йир СССР Лаккхеьарча Совета Президиумок СССР правительствай.

Президентана бар из воагІача хана цунца улувбаьнна баьхка нах а, хІаьта миттa Советски Союзера Индонезе посол М. Софиан а.

Советски оагІонгахьара цига бар: СССР Лаккхеьарча Совета Президиума Председатель А. И. Микоян, новкъостий Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, СССР Лаккхеьарча Совета Президиума Председатела заместитель Н. Г. Игнатов, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш Д. Ф. Устинов, В. Э. Дымшиц, П. Т. Новиков, К. Н. Руднев, Л. В. Смирнов, СССР Лаккхеьарча Совета палатай никалаш И. В. Спиридонови Я. В. Пейвен, СССР а РСФСР а министраш, СССР Пачхьалкхен Комитетий председателаш, Советски Союзен бІуний доакъойи маршалаш, Іилман культуран деятелаш, советски общественноста викалаш, Советски Эскара инаралаши апараш, СССР Лаккхеьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, цхьайолча министерствайи ведомствайи бехктоххамера болхлой.

Хьаьшанта юкъе бар СССР-е аккредитованни бола дипломатически представительствашта корте латтараш, советски кхьча мехкашкарей журналисташ.

Прием дІайолалуча хана Индонезе Республикай Советски Союзен пачхьалкхений гимнаш лекхар.

Прием йолча хана А. И. Микояна кад текъабир Советски Союза вокххача доттагІчоа Индонезе Республика Президента доктор Сукарнона. Советски Союзаи Индонезенеи юкъера, советски индонезийски халкъаьнта юкъера дохаргдоаца доттагІал дІахоьІоагІдара.

Президента Сукарнос кад текъабир СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева, СССР Лаккхеьарча Совета Президиума Председатела А. И. Микояна сийна. Советски Союза йоазала а хоастама а, Индонезеи Советски Союзаи юкъе зама латтаргдолча доттагІала.

Доктора Сукарнос белгалдаьккхар, Н. С. Хрущевцеи А. И. Микоянцеи шийна хиннa переговораш йолча хана Индонезенеи Советски Союзаи юкъе айхха цхьоагІо хилар цІаькха а баьъдар. Индонезе Президента белгалдаьккхар, Советски Союзера ший вокхаш бокххача толамца а чІоагІа пайдана йолаш а чакхъаьнна хилар. Шебазама тІаьццарах Советски Союза халкъаьи правительстванеи кІоаргга раьза хинна а баркал оалаш а хилар хьаьлар цо.

(ТАСС).

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА КИТАЙСКИ ХАЛКЪАГА ДАХЬИЙТА ДЕГ ТІАРА МОАРШАЛ

Китайски Халкъа Республика вІашагІъелла 15 шу дизарца дувзаденна КПК Центральни Комитетага, КНР председателага, ВСНП массезарча комитетаген КНР Пачхьалкхен советаген телеграмма яхьийтай КПСС Центральни Комитета, СССР Лаккхеьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета.

Советски халкъа цІерах яхьийтача телеграмма тІа нІенача дег тІара моаршал дохьийт вежарашка долча китайски халкъага къамаш цІей дездарца дувзаденна.

КНР-е къовсам лоаттабарен социализм хьалъярен еррига этапашца, йоах телеграмма тІа, советски халкъ. КПСС цІаккха а хувийлуш китайски халкъа. Китая Компарте цІена а, шолата болча аьттой духьа доацаш а, тешаме а доттагІий хиннаб, хІана а ба. Дерригача мехкий къахьегамхой революционни гІулакх, коммунизм хьалъяра хьашта доллача хІамал дезагІа долаш йолча КПСС-о, дерригача советски халкъо дІахо йодача хана а хьадла хьаллоаттадергда Советски Союза. Китая кхьча социалистически мехкий къоталалари царна юкъера йохаргйоаца цхьоагІон.

* * *

КНР вІашагІъелла 15 шу дизарца дувзаденна СССР кхьча мехкашцара гІулакхий министра А. А. Громыкос моаршал луш телеграмма яхьийтай КНР кхьча мехкашцарча гІулакхий министрага Чэнь И. (ТАСС).

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЮ

Ди тІехьа шорлуш я республике Октябра 47 шу дизара сийна йолаена социалистически ахь. Сий долча Октябра шоай къахьегама совгІаташ кийчдеш ба города МагІалбика мехкдаьттахой а. Лаккхерча мелови тІоаназка мехкдаьтта доалла моттигаш гуча а яха болх ба йолаллийтаро МагІалбикага йиш хилийтар химически промышленноста эша чІоагІа мах болла бедал — мехкдаьтта даккхара х-акъе республике керттера моттиг а лаьца дІаотта.

Цхьабакъда, укхаза я къаьвера мехкдаьтта промысел а. Из промысел ула Карачагайски-Черкесски гІумарий тІоаназка. ХІана ца вашаш йоасселина льниий на. Бакъда мехкдаьттахоша мехкдаьтта даккхара темпаш лохъьлийтац. Мехкдаьтта даккхара коэффициент лакхъе лерхаш цхьайола организационно-технически мероприятеш чакхъьхай цар. Царех а: мехкдаьтта тІоавнача газ чулхийтара наькъаца мехкдаьтта даккхара шоллагІа методаш, перфораци яра хаькъаца прифильтрови зонаш кораерзаар, хица мехкдаьтта тІоалаш дохадар, кхьараш а.

Къаьстта дика пайда боал поверхностно-активни веществаш тІоаний прифильтрови зонашта обработка еча юкъейоалларах. Из дика гойт «Малгобекнефта» НПУ кхоаллагІча промысла опыта. Масала, ялкайтлагІча тІоана тІа нынкхача № 227 йолча скважино дийнахьа-бус 3,4 тонн мехкдаьтта 0,3 тонн хийи доаккхар.

ТІоана прифильтрови зонаш обработка йича скважина дийнахьа-бусс 6,7 тонн мехкдаьттеи 2,6 тонн хийи дала юлаелар, вешта аьлча мехкдаьтта шоззаза дукхагІа.

Укх шера укхаза 28 скважина тІоаний прифильтрови зонашта обработка яь. Из бахьан долаш 1000 тонн совгІа кхы тІа а мехкдаьтта даьккхад.

Укхаза белгалдаьккха доагІаш дa поверхностно-активни веществаш мехкдаьтта доаккхача интенсификатор хиларах тарра юкъейоалаелга СССР-а промыслашка шорра даьржа хІана а ца хилар. хІана аьлча цу веществах лакха а цунца бу болх хала а хилар бахьан долаш.

Малгобекнефта скважинашка из мероприяте чакхъяккхаро вІаккха а халонаш тІаоттаяц, кхы тІа эша затраташ дІа а охац. ТІоаний прифильтрови зонашта обработка еча поверхностно-активни веществаш укхаза дІайохийт лаьттана кІаллара оборудовани хьа а ца йоакихаш насосно - компрессорни турбашка гІолла раствор чуйоттарца. Цу гІулакхо дикка аттача а йоах дарегІа а ю обработка процесс. Цул совгІа из долла хІама мехкдаьттахоша шоай низаца а ду. ЧІоагІа дика хургдар мехкдаьтта доаккхача шийх бокkха пайда боалаш йола поверхностно-активни вещество хьае Грознера химикаш беддлора.

С. МУТАЛИЕВ,

«Малгобекнефта» НПУ III-ча промысла вокххагІа воала геолог.

Дика кхоачашду укх шера шоаш тІаийда дехкарий «Красный молот» заводан цхьоалгІча цеха болхлоша, ийс бетта план кхоачашъьа баьнаб ку 17-ча сентябре. ХІаьта планал совгІа арахийцна продукцех Российски 30 миллиардий чотах 190 тонн металл Іоадьд. Ийс бетта план ханал хьалха кхоачашъеча юкъе къьоста доккха дакъа лаьцад коммунист Лучкин Павел карте волча коммунистически къахьегама бригада коллективо, цун членаша Ушинкин Семена, Блохин Николая, Мирский Евгене, кхьчар.

Сурта тІа: бригадир Лучкин къоача специалиста етерженишкий болх хьехаш ва.

Н. Панева сурт.

КПСС ОБКОМЕ

«СТАРОГРОЗНЕФТА» МЕХКДАЬТТА ПРОМЫСЛОВИ УПРАВЛЕНЕ МАСТЕРИЙ ИНИЦИАТИВАХ

Дукха ха йоаццаш мастерий собрани хилар «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене производства юкъерча звенох долча командира лоархІамах, хьаеча продукцеи изделейи рентабельность бальаш долаш, скважинашта бурув техача, мехкдаьтти гази доаккхача хана технико-экономически хьокхамаш дІахо тоадар духьа лоаттаеча лкье хІара мастеро дакъа лацарах деш къамаьлаш а долаш.

Собрание кхайкарал даьд Нохч-ГІалгІай АССР беррига мастерашка москвичий почин хьалацараи цу дерригача халкъа юкъарча гІулакха юкъе шоашкара дакъа лацарох уж тІахьежаш. «Старогрознефта» мастерaша дахар тІаийцад технико-экономически зланеш зама лакхъе, шоай коллективашкара болхлой хІара денна къахьегама коммунистически гІулакхаш хургдолча уйланца хьалкхебе, цар квалификаци лакхъе. Арахецаш йола продукции изделеши дарегІа хилийтара цар лаьрхІаш шу чакхдалалехьа отта а яь шинней кІезигагІа йоарги рационализаторски предложени производствана юкъеяхьа.

Цу болама боккха лоархІам а беш, КПСС обкома бюрос могаьй «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене мастерий инициатива.

Парте обкома бюрос дехкарийла яьй КПСС горкомаш, райкомаш, промышленно-производственни партомаш, ВЛКСМ обком, облсовпроф, профсоюзий обкомаш, Нохч-ГІалгІай АССР объединеней, предприятей, организацей кулгалкхой «Старогрознефта» мастераша дІадоладаь гІулакх хьалаьца. Могадаьд, старогрознецций кхайкарал дувцаш а арахецаш йола продукции дарегІа хулийтаргйола хаьдда мероприятеш кийчъеш а предприятешка гІолла собранеш ялла.

КИПРА ХАЛКЪАГА ДАХЬИЙТА МОАРШАЛ

Кипра Республика къаман цІейна — из ший доІаме ялар дездарца дувзаденна ловца болххаш йола телеграмма яхьийтай СССР Лаккхеьарча Совета Президиума Председатела А. И. Микояна Кипра Республика президентага архиепископага Макариосага.

Киприски проблема машара наькъаца къоастаеча, бІарчча цаІ йола, шийи лоІамера, суверенни, машар безаш йола Кипра Республика чІоагІъеча толамаш дахар ловш дег тІара ловца болххь А. И. Микояна (ТАСС).

ГУЙРЕНО СУХАЛБЕ ЙОАХ

* ЛОАРХІАМЕ ДЕНОШ *

Сихденнад хІанз колхозийи совхозийи кхашкара балхаш. ХІанз латтача ениан йолча хана пайде а эцна, каннахьоа ца йойташ хьажкІаш, шекара свекла, бІаьца дааран, коартолаш чузца, гуйран ялташ дІаде, зябь аха гІерташ ба кхашкара къахьегамхой.

Нохч-ГІалгІайчоа ахархой къахьегама гІулакхох дувц такая республика Статистически Управлене сведени тІа.

Октябрь бутт болалуча хана 62 эзар гектара тІара чуйийцар хьажкІаш — дерригача укх тІахкаачча лаьттах 57 процент.

Дашо хьажкІаш чувнай 5,6 эзар гектара тІара.

Мел эш хьажкІаш чуэца комбайнаш ІалашьНай колхозаштеи совхозаштеи, хІаьта цар йиш хулийт кІанзчул дукха а сихагІа хьажкІаш чуэца.

Цхьабакъда, Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла управленей бахзамашка, кашта аьлча, хьажкІаш кхаьча кертторча районашка эсала дол хьажкІаш чуэцара балхаш. ХьажкІаш чуэцача пайда ло эц техниках, ныкх нескгем вІаштІехьийкхабац хьажкІаш цІеньачеи тІайоттачаи.

Шекара свекла цхьатарра чуэца йолаеннача колхозашкареи совхозашкареи хоамаш ух мерза овлаш дина доалаш хиларах. ХІара гектара тІара 200 центнер свекла йоахке межай-юртахоша.

Свекла кхашкара балхаш совхкорчул динагІа вІаштІехьдаьхад укх шера.

5,7 гектар е 40 процент долча лаьттара хІанзе чуйийца дьаьнад мерза овлаш.

Цхьабакъда, динагІа йолча хьашиа къувкъаеш чуйийца дихара кІара денна тонаш лохъе яь. Эггара хьалхагІа из де деззарен свекла хьалхара тІехьобека мехкархойи грознецошкаи ба.

ХІанзалца шекара заводе дІачуерна свекла 58 эзар тонн я, хІаьта из ханац планах 28 процент мерз.

Цхьабакъда, кхаьца 18 эзар тонн свекла Іаьнед.

Гуйран бакий дерригача комплексана юкъе лоархІамера моттиг лоац гуйран ялташ дІадарей зябь ахарои. Уж балхаш чакхдахара юхейисар, сол дукха за а ец. Цхьабакъда, хІанзчул тІехьагІа 125 эзар гектара тІа дІаде дезаш гуйран ялташ а зябь аха дезаш 105 эзар гектар совгІа лаьтта а да. Гуйран ялташ дІадера план 31 процентах зябь ахара план 41 процентах кхоачашьй.

Геттара мела лел гуйран ялташ дІадарен зябь ахарен балхаш Нажай-Юрта, Шаьла, кхьча управленей бахзамашка.

Уж бахзамаш совпара тІехьасера керттера боаьн техниках пайда во эцаш хилар да.

Укх гуйран денашка дукха гІулокхаш да кхаркой. Лоаццача ханаш а ца дайташ а хьукъьаьннаш чуйийца дихара кхьдоне кертбоккхара балхаш техниче чакхдахара — кертахинарча къахьегамхой кертІагІа дехкар.

1964 шера 30 сентябре кхачалца республика колхозашкареи совхозашкареи кхаьга бахзамо бьй дІахийна хьажкІаш кхачанчаьнай хьаьнгара йоаха.

СВОДКА

(план процентацца йийсайича)

	Чуйийцай хьажкІаш	Чуйийцай шекара свекла	Гуйран ялташ дІадер	Зябь ахар
Грозненски	68	38	41	48
Наьсаран	34	14	26	46
Нажай-Юрта	23	54	29	28
Сунженски	60	14	22	50
Урус-Мартана	52	48	14	35
Шаьла	45	48	29	30
Наурски	82	33	[illegible]	44
Шелковски	74	—	[illegible]	25
«Грозненско» совхозаш	65	—	48	33
Комерийн объединено совхозаш	89	—	46	26
Спецтрестийн треста бахзамаш	80	37	51	13
Ерригача республикан гІонна	57	49	31	41

Ди а бийса а Шаьла района кхашка

ХьажкІаши шекара свеклаи дика хьункъаьний укх шера Шаьла производственни управлене къахьегамхоша.

Шоай дерриге хьинар тІадахийта дика къахьег эзараш болхлоша, колхозхоша, механизатораша кхашка а хьатташка а. ХІаьта хьункъам чу мишта эц? Техниках пайда мишта эц? Долла хІама дол сихен йоа ца еш хьажкІаши шекара свеклаи чуэцара?

Цу хаттарашта дола жоп лахар духьа Шаьла производственни управлене бахзамашка рейд е лаьрхІар тха бригадо.

Эттара хьалха тхо дІадоладелар центре, Шаьла партком а производственни управлени а шийца йолаш уллача «Джалка» яхача совхозагара.

Тхо цхьачар шоллагІча отделене звеньевойс Амиров Башира кулгалдеча комсомольско-кагирхой звено кхашка. Болх беш йоалл хьажкІаш йоаха ши комбайн. ХьажкІаш геттара дика я. ХІаьта а звеньевой раьза воацаш санна хетаду. Хотт оаха.

— МалагІча бахьанах да иа?

— Башка цІена а ахаи комбайно хьажкІаш, плашка дукха хьажкІаш йоалийс, бокхьал башхача хьажкІий 4—5 центнер юс тха хІара гектара тІа, — йоах механизатора.

Тхо хьежача, гучадаьлар тхона из бакъхилар: йоккха хьажкІа 5—6 уллар хІара 10 квадратни метр тІа. Комбайна тІехьа ялийса хьажкІаш хьалехьае нах оттабаьбац кІанз а кхаш леладеча бригада бригадира Багазаев Мовсара.

—Юхейисар шортта ха д, кхай тІа цаІ ца юташ шеар хьалохьаергья, — бІубенна йоах бригадира Багазаева. Къамаьла юкъеэких Косумова Хьава:

— Са участкера, — йоах цо, — хьажкІаш лохьае баьхвача кхьча нaха цхьан дийнахьа массеха сага толашагІа йолча хьажкІий 20 центнер гаргга лочкъайхр. Цхьабакъда, болхлой новкъостадца уж царгара хьаьха вІаштІехьа-и даьлар са. Из хургдацар, нагахьа санна хьажкІаш хьалохьае, кхы ца оттавой а, цхьа саг мукъах оттаваь хинналарe.

30 сентябре да хІанз а доацаш кхай юкъе дІаотта латташ бІарчча ди даьккхар хьажкІаш йоахача комбайно. 29 сентябре цІавaха ши механизатор балха кхы юхавенавац. ХІаьта цар когаметта комбайна тІа болх бе кхы нах бахийтара сагота саг а хиннавац.

Цул тІехьагІа «Шалинский» совхоза цхьоалагІча отделене ахар тха бригада. Буровенко Марияй хьажкІий кхай тІа болх беш 4 комбайн йоаллар, цхьабакъда, агрегаташта тІехьа яийса дукха хьажкІаш хьалехьаеш саг вацар укхаза а.

Геттарал во болх бора комбайнашa. Шин дийнахьа 4 агрегато чуйийцараш 22 гектара тІара хьажкІаш мара яцар. Масала, тхо хьожаш хиннaча дийнахьа, комбайнера Л. Алимханова лахачох, 10 сахьат доалаш мара балха арабаланзар болхлой. Отделене управляюще ков. К. Ханхоева йоахо лаьц механизатораш шоай ханнахьа балха дІабигара. ХьажкІаш хьалохьае нах оттабаьбац, отделенерча торонашка хьежача геттара всала лел хьажкІаш чуэцара балхаш. Сайрийна совхоза цхьаккха иэйха ца луш, дІаоттаьъча латта тракторaш йоацача метте. Механизаторий болх дика вІаштІехьбаьккхай укхаза. Комбайнашца кхашка болх бе аравалар хьажкІаш хьалехьаергйола 30 саги кхо гІудалкхи. Уж чакхбьаннчух тІехьагІа цхьа хьажкІа алийсац кхай тІа.

Цунна вІалла тара а дацар «Автуринский» совхоза шоллагІча отделене тхона бІаргадайна сурт. Укхаза вІаштІехь-тІехьа болх беш лелаш 6 комбайн яр. Чуэцаш латтар цІи хезача кубански механизатора В. Первицке дІадоладаь гІулакх хьалаьцача звеньевоа М. Мусхаджиева участка тІара хьажкІаш.

ХьажкІий кхай дІоаххала массеха километр урагІа дахар тхо. ТІаьръюкъе санна бІаргагу кхашка гІолла боал тувсаш лела «херсонцаш», царна лала гІолла йоах комбайно силоса хьекха хьажкІаш дІанхьа лькха машинаш. Комбайнаш тІа ба звеньевой Мусхаджиев а звено член Чикалаев Шамсуди а, трактор лехкаш ва Юсупов Хьамзат, комбайнашта тІехьара хьажкІаш хьа мишта лехьаю хьожаш — Бахаев Алвас.

— Геттара дика хиннaй тха хьажкІаш, цаІ жхе ца юташ чуэцаргья оаха уж, — йоах Мусхаджиев Ивлиа.

Цкъара даьча лоархІамех, хІара гектара тІара 60 центнер хьажкІаш йоахаргья укхазара, планах яхa лаьрхІа хиннараш 40 центнер мара йоацача метте. Механизаторий болх дика вІаштІехьбаьккхай укхаза. Комбайнашца кхашка болх бе аравалар хьажкІаш хьалехьаергйола 30 саги кхо гІудалкхи. Уж чакхбьаннчух тІехьагІа цхьа хьажкІа алийсац кхай тІа.

Сарралца болх баьчул тІехьагІа гусенични трактораш лаьтта аха йолх, хІаьта чардаш тІара ярам шекара свеклаи силоси дІаувоаш хул.

«Автуринский» совхоза шоллагІча отделене санна дика вІаштІехьбаккх йиш йолаш бар болх вокх совхозашка а.

Тха сапаргІато телар «Дружба» яхача совхоза йиълагІча отделене тхо дІа ма кхаьччинге а. Укхаза бригада кхай тІарча стане цхьан хьехочунгара дІайикхача са доалла дегІ лацар сайрийна 6 сахьат даьннача хана. Кхо трактор латт дІаоттаяь, хІаьта царех шиъ хьехочо лахачох, совхоза дено латт, маІ — дукха ха йоаццаш оттаьй. Кхашка чІоагІа эшаш я хьажкІаш йоаха комбайнаш. ХІаьта отделене цІенна ши «херсонец» латте дІахьожаш саг а воацаш, соахка дено механизатора кулг хьокхаденнадац царех.

Хьехочунга хотт оаха: «Шун директор стане вайн хулий?» «Хул. Каст-каста воагІа»,—йоах цо. Стане вар фу хайда ба, нагахьа санна мукх юаш ший бІаргашта кІал латта техника директора вов. Галовченкона бІаргагуш ца хилча?

Еррига управлене хьайцача, хІана а лерттІа хьункъамаш чуэца болабеннабац шега. ХьажкІаши шекара свеклаи дІаллара графикаш кхоачашъяц цар. ХІанз хьункъам чуэцара темпаш лакхъе еза боалашна. Цу гІулакха дерригача чурча кхоачамех биаза пайда эца беза. Уж шортта долаш да. Деш хІана а доацаш, болх булургболлашехьа а цІагІа багІаш бІаьд нах ба «Джалка», «Дружба», «Шалинский» яхача а кхьча а совхозашка. ХІаьта болх вІаштІехьбахкхара гІулакха а дерригa дахь дабинадац: механизатораш іуйрийна дукха ха яхачул тІехьагІа мара балха дІабигац. Техниках бизза пайда эцац дуккхача совхозашка, отделенешка, сеха латташ моттигаш дукха хул.

Шаьла производственни управлене, партком, бахзамий кулгалхой дехкарийла ба лахе белгалдаьккха дерригa кхоачамбоацараш дІа а даьха, болх сихха лар тІа баккха.

«Сердало» газета рейдови бригада: С. АЛИЕВ — Шаьла производственни управлене парти-пачхьалкхен тІахьожама комитета председатель; У. АЛИМСУЛТАНОВ — механизатор; М. АЛБОГАЧИЕВ — «Сердало» газета собкор.

Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза цхьоалагІча отделене СССР Лаккхеьарча Совета депутата Кагерманов Оалхазара кулгалдеча коммунистически къахьегама бригада ялайна лаьрхІа хьажкІаш чуэцаш латт. ХІара гектара тІара 100—110 центнер томар тІехь хьажкІа йоаьнх. Из культура чуэцача хьалхара моттиг лелаю комбайнера Межидов Напас, трактористa Вибулатов Хизара.

Сурта тІа: «Красноармейский» совхоза парткома секретарь Мальсагов Ахьмад (аьдехьара вар) комбайнера Межидов Напаси трактористa Вибулатов Хизараи цІе вышпел дІалуш воал. М. [illegible] сурт.

Шин отделене...

Дика чуэцаш латт хьажкІаш Урус-Мартана производственни управлене «Гехинский» яхача совхоза шоллагІча отделене.

29-ча сентябре йолаьй укхаза хьажкІаш чуэца. Іурре а аракьлар балха «ККХ-3» яха кхо комбайн.

ТІагІертта болх беш сайрaнга кхаьчар механизатораш. 11 гектар хьажкІаш хьекхар цар бІарччача дийнахьа — нормал совгІа ши гектар.

...Механизатора Сатуев Бексолта хьалхехь йола хьажкІаш чуэцаш ба «Гехинский» совхоза кхоалагІча отделене. 26 сентябре шоллагІча отделенерчул кхо ди хьалха, йолаьй укхаза хьажкІаш хьаха. Бакъда, шоллагІча отделене комбайнераша Митаев Ахьмада, Вадаев Къоасама, трактористаша Мунаев Махьмада, Митраев Даниясолта, кхьчар а цхьан дийнахьа хьекхачул 4 гектар кІезигагІа хьажкІаш хьекхар кхоалагІча отделене комбайнерaша Эльбердов Іилес, Яратханов Салмна. Вешта аьлча, кхаь дийнахьа 18 гектар хьажкІаш хьакха езача ворхІ гектар хьажкІаш мара хьакханзар отделене.

Малав цу гІулакха бехке? Комбайнераша къамаьл дича гучадоал транспорт кІезига хилар бахьан долаш комбайнаша дукхагІа йола ха сайца латташ йоалхийта.

Шин комбайна тІехьа хьажкІаши аьта гІадамаши дІахьахьа кхоаш отделенера бархІ машин, лелаш ба механизатораш.

Управляюще Арсанов Махьмада, бригадира Саламов Муссас, агронома а кхьчар а: «Транспорт тоьац, фу дергда оаха?» йоах.

Бакъда, отделене кулгалхоша дувца мац шоай торонашка а ца хьожаш, до йиш яр а ца деш шоаш бегІаш хиларах.

— Транспорт тоьаш йоаццашехьа пайда ца эцаш хІана лоаттаеш саш тракторий лафеташ, шоллагІча отделене духхьал царца ма кхухьий хьажкІаш дІа?— шоашка хаьттача жоп ду кхоалагІча отделене кулгалхоша:

— Лафеташ пайдана яц тхона, тха хьетт гаьна я. Трактораш а тоъаргьяц, хІана аьлча, хьажкІаш дІаххахьара кхо-йиъ трактор мара мукъаьккха йиш яц тха, хІаьта тхога ийс лафет я.

Цхьаккха дича а лафетех пайда эца безам бац цар. Отделене кхетаде тигац хІара трактора тІехьа кхокха лафет тасса йиш йолга, ийс лафетана хьажкІаш дІакхухьаш хаьча комбайнашка лерттІа болх байта. Бакъда, из кхетаде дехкарийла-и ба уж. Уж цох дІакхетабе беза «Гехинский» совхоза директора, керттерча агронома.

Ал. ЭЛИЕВ, тха собкор.

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА ШУ ДIАДОЛАДЕННАД

☆ ☆ ☆

ЧУЛОАЦАМ ДИКА БОЛАШ

«Идиоэмир» яхача фабрикерчу пхьан шIагIа КПСС историн Iамадеча кружоке деша баьгIараш вIашагIкхийтачу хана дедкъел тIехьагIа цхи сахьат а дьнадалар. Болх йистебаьнначул тIехьагIа производственни участкашкара боаггIашехьа а политически дешара гетерча шоай хьалхарча занятешка баьхкача закройщицаша, инженерно-технически белхлоша, гIулакхерча наха дIайолабир шоай хьалхара занятеш.

Берда дешара шу болх дика вIаштIехьбаьккха дIадоладара укказа аппаш доле хьалаш кийчдаьй: дика кийчдаь цIа, нетолаш, гIандаш, массанега а блокноташ, ручкаш.

Занятеш дIайолаяларе хьалхагIа фабрика партийни организацие секретара Раиса Никитична Дудиниа тIера дешархочоа пIаьхка а тагайохийтар занятеш хургйола хан моттиги, бIаргагургйолчча хьалтехар объявлени.

Хоаш да, идейни боарам лакха хилар, дешархоша лакъа дика лацар, дешарна пар белеш дукхагIа хилар эттада хьалха пропагандистах, занятеш кхетамца дIаяхьарах тийша долга.

Шоллагiа сахьат де занятi дIайоласпна. ЧIоагтIа уйла тIаяхийта ладувгI дешархоша пропагандиста Мисаи Григорьевич Шатурова оча хьалкарча семинарски занятега. По кхетампа а безам тIагIоргболаш а хьайоннийт «Вай заман характери дунен коммунистически болама генеральни никъ» яхача темах йола материал. Ше беседа еш пропагандиста къаьтача масалашна хьахьекхар, дунен коммунистически белхлойн болама пхьоагIо бахьан долаш а деррига антиимпериалистически низаш машарх демократин бахьан долаш лоаттабеча къовсаме кхоталар духьа а вай парте беш йола боккха, лоархIамера болх.

Из дика лекци теркала ца еш цхьаккха а висалзар ладувгIарех. Массане вIа-юха а алаш беседа йоллелар. Дукха хаттераш дора ладувгIараша.

Дика вIаштIехьъаьнна а ладувгIараша чIоагтIа уйла тIайохийташ а чакхъьлар хьалхара занати.

М. АУШЕВ.

Сагота яр заняте

Урус-Мартана производствени управлене «Красноармейский» совхоза цIе уголоке пхьоалагIча октябре хьалхарча заняте тулбелар политпросвещене сета дешаргдараш. Бакъда, хапнахьа хьо ца воагIаш заняте тIехьавьлар виъ саг, ворхI хьо ца воагIаш а висар.

Дешаргдола денош белгал а даьха, занятеш дIа мишта пхухьаргья хийнар дешара кулгалхочо совхоза корттерча агронома Г. А. Куюмджиева. «Вай заман характери коммунистически болама генеральни линии» яха тема шишта волавелар из.

Ше оттаь конспект еш волалу нов. Куюмджиев, юкъ-юкъе ше ешача лекце халача моттигий маIан довшхаш къамаьлаш ду цо. ЛадувгIараш мишта дIахетабеш хилар дика да. хIаьта а сагота а белаче йоацаш а дIаьхар заняти. Цхьаккхе дIеладац лоархIаме а ха дезаш дола а хIамаш. Кхьметел лекци еппаш волчумга хьа а ца хьожаш багIа дукхагIбараш.

ХIанад из мишта? Нов. Куюмджиев ше жоп лу ну хаттара: — Аз дерттIа кийчо льнн тахарчо занятена. ХIана аьлча, сона геттара тIехьа хайра политпросвещене дешара школа кулгалхо хила везар се волга. Пхьа-ши ди хьалхагIа мара из хьахайтадац сога Урус-Мартана юста партномо. Цул совгIа тхо, хьеха дезараш, пхьан гул а дах занятеш дIа мишта кхахьа еза а аьнинадан партномо. Дешара методика йовзийтаац.

Яшаш дола литературей дешара плани йолаш я. Дешара методика йовзаза а тIехьа тIайоагIича занятешта хьалхагIа а дерттIа кийча е а ваз нов. Куюмджиева

П. КУНИЕВ.

ЮХЬИГ-МВО ЯР

ПхьоалагIча октябре политпросвещенера занятеш дIайолаелар. Цхьаццайолча моттигашка балха да йоаеш дIайолайир занятеш. Масала, МагIалбикера транспортни контора гужевой цеха коллектив делкъел тIехьагIа кхо сахьат даллалца болх бе безаш яр. Болх чаккбала сахьат шиаш хьалхара заняти дIайолайир кружока кулгалхочо транспортни контора механика Гавриш Петра. Цуп тема яр «Вай замали характери дунен коммунистически болама генеральни линии» яхаш. Заняте хила везаш хиннар ткъо саг вар, царех занятe вера 17 саг. ЛаьрхIача бесса дIайолайир заняти. Цига гучадаьлар кружока кулгалхочо дика хийча ць йоацилга. Шийна хьалхашка улла текст шаьрра Iоеш хацар, цхьаццайола предложенни ешача хапа 1—2 минут йоаккхар сецаш. ЛадувгIарий безам тIагIоргболаш дацар сурт. Цудухьа, кулгалхочунга ца а хоатташ дIаала болабелар цах. Заняти дIайоласина ах сахьат даьлехьа мишта дIавахар 5 саг. Дукха ха якхаьвар юхебисачар а. Делкъел тIехьагIа кхо сахьат доаллашехьа, шоай балха ха йистеньча заняти юкъах а юташ цIабахар берригаш. Хьалхара юхьиг-м во я. ДIахо мишта бохь бе йиш йоцилга кхетаде дезa кружока кулгалхочо нов. Гаврилa.

Кхы дикагIa сурт дацар «Малгобекнефта» НПУ шоллагIча промысла Бородин Владимир Яковлевича кулгалдеча кружоке хиннар а. Мел цах ба заняте хила безараш ховш вацар нов. Бородин. Цо яхачох берригa хила везар 12 саг вар, хIаьта заняте хьиенар 17 нар. Делкъел тIехьатIа 2 сахьати 30 минути яьлча дIайолаяла еза заняти пха минут мара тIехьа ца йоалаш дIайолаелар. Берригаш пхьатарра хьагудбалинзар заняте. Иттех минут тIехьаваьнна вера шн-кхо саг.

Шоалта керда староста а хержа хьалхара заняти дIайолайир. Iомае еза тема дIа а аьлла, из Iомаьра мел еша литература дIаяздир. ТIайоагIича семинарски заняте хургдола хаттараш а дIадовзийтар кулгалхочо.

Кружокий кулгалхой дехьарийла ба, из участок чIоагIа лоархIаме хилар кхета а дош берригa тержам тIа а бахийта болх вIаштIехьбаккха.

Б. КОСТОЕВ.

Ленина парте турпалча наькъех, цун кулгалца халкъо даьхача толамех лаьца шийн къамаьл дIадоладир Грозненски электромеханически завода коммунистически къахьегама школа кулгалхочо нов. Захарова ше укх шера хьалхара ча занятешка.

Цу школа ладувгIараш: слесараш, электросварщикаш, бригадираш коммунистически къахьегама. сийлен цIи лелаеш е из яккхара къовсам лоаттабеш ба. Занятеш дIайолаярах лаьца лоацца къамаьл дича Iомае йолайир: «Вай заман характери дунен коммунистически болама генеральни линии» яха тема.

...Чакхъьлар хьалхара заняти. Цунах вывод е мегаргья. Коммунисташа, комсомольцаша, парте боацараша боккхача безамца дIадоладир дешара шу. Балха тIа, вахара ошашт йола йоккхий хиннеш Iомае безам ба цар. Никъ дика хиаба шун, доккхий толамаш доахалда оаш, ала мегаргда царга.

Б. ТАМАРОВА.

Сурта тIа: коммунистически къахьегама школе занати еш ва Захаров Владимир.

И. Плиева сурт.

«IАЬРЖА ДОШУВ» — ДУКХАГIА

ЧIОАГТIА хьинар айдаь къахьегаш ба хIанз «Сунжанефта» НПУ коммунистически къахьегама пхьоалагIча промысла мехкдаьттахой. Ваха боаттIача тайпара парте ВК Пленумаи Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу хиараш накъа баха кийчлуш бола укх пIаьнха а юха хьожаш ба шоай торонашка, мангорта дукхагIа дахиха гIерт мехкдаьттеи гази. Цу тайпанча, дьалхагIа пайда ца енаш лисача кхоачимех пайда ена болабелар промысловикаш, инженера И. П. Уманчика а В. Т. Касакова а рационализаторски предложени чакхъьккхар бахьан долаш. Сунженски дукъ тIара Карабулака промыслошкаша доаккхa мехкдаьтта IагIаьнате дукха парафин а йоаллаш да. Мехкдаьтта хьалдоахача занапга пухиахьа оагIорахьа турбашта тIа а леташ, чура готъю уж. Из бахьан долаш мехкдаьтта вIелдагIа оаллу цар чу гIолла хьал, хIаьта цудухьа скважинашта луш тола мехкдаьтта а кIезигденнад. Цудухьа скважинашта луш тола мехкдаьтта кIерит ца долийташ даим пхьан боарам тIа лоаттадар дукха юкъ-юкъе капитальни ремонт е езаш хулар скважинашта. хIаьта из ремонт дукхагIча хана йиете ка йоалаш 2 бутт а боаккхар. Цунна пхьа боадача мехкдаьттахоша даим техап скважинашка парафин чуюкаргйоанаш цунца сихагIен дарей гIен къовсам лоаттабергбола пиькъаш. Юххера а из байна цигь ворабир.

Нов. Касаковеи нов. Уманчиген предложенех юкъейоалаль скважинаш йайхача Iанарпа йоахъара йола теплообменник махка еза а яц, балха варгIача а я. ХIане, скважинай оагIош тIа парафин йижача, из цIенъеш капитальни ремонта юхасеще езаш скважина. Цу гIулакха промысловикаша парафин тIайижача скважина чурча турбашта гонахьара аьеса моттиг хьа а доацаш теплообменник тIахьоарчаш, цунга гIолла агрегатаца 300 — 350 атмосфер низ тIа а бахийте чухец дIа - юха делача Iанара установка чура йоагIа Iы. 8—10 сахьата цIенъяла йоал скважинех лета парафин!

Цу кердача ватхада тохнам баьб 98-ча скважине. Iы чуадийта йолаль бархI сахьат дахначa гIолла ше эгара дукхагIа луш хиннар мисса мехкдаьтта тела йолаелар скважина. Из предложени юкъейоалаврах промысловикашка йиш хилар хIара бетта-бетта бIаьш тоннаш «Iаьржа дошув» дахха.

Дика теламаш даьхад промысловикаша попутни газ йоарца къовсам лоаттабара а. Скважина чурча турбашта гонахьа давлени тIайохийташ хилача газ феца хьалъухаш тьайоагIа дукха ха яр. Инженера И. И. Касерина операторца Маханько Владимирца цхьана предложени елар газа страдлинаш еча хана из феца хьал ца а ухийташ, шоай предложенех юкъейоалаьча соединечу гIолла балха лине чуахийта, аьнка. Цу тайпара цу предложене йиш хулийт хIара бетта-бетта кхы тIа а итташ эзараш кубически метраш газ яха. Газ кхы а дукхагIа яхита йиш хулийт тIаьно групповой установкашта еш йолча реконструкцие. Кхы тIа а транши кхарох чухьара турбаш цIенъаь мукъалхарех йиш хилийтар № 52 йолча групповой установке хьалхагIа йоаш хинна газ кIалахое, хIаьта мишта 27-ча групповой установке я.

Йоккхий мероприятеш чакхйоахача хана доккха лакъа лоац комсомольцаша операторашта Соломатин Михаила, Люлошенко Витале, Попов Анатоле, сварщика Ватманов Юре, дукха кхычар.

Мехкдаьттеи гази дукхагIа ваьккар дукха дIахо а къахьегаш ба «Сунжанефта» НПУ коммунистически къахьегама пхьоалагIча промысла промысловикаш.

А. ПЕНЬКОВ,
ВЛКСМ Назарен промышленно-производствени партнома секретарь.

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЮ СМЕНА

Грозненски химически комбината №16 йолча цеха «В» смена начальник воккхагIволча аппаратчикалла болх беш хинна цхьа шу согIа ха мара яц. Цхьабакъда, фенолеи ацетонеи бедал яккхара йола цун методаш дикагIйолча опыта школашка Iомаеш-м я. Уйла тIаяхийтта дика кхетаергйолаш шийн еррига «производствени къайленаш» аппаратчикашта дIайовлийт цо. Дукхьаьа вIаьдийна ца Iеш, практически дIа а хьоккаш Iомабу нов. Голова нах.

Коммунистически къахьегама коллектив яха цIи лелаю. Сийлахь-боккхача Октябра сийца яьржача яьхе хьалхара моттиг дIа ца хеца ео кхоалагIа бутт ба цо кулгалдеча смено. Коллективо низ тIабахийтта хьинаре къахьегарна укх тIеххьарча хана чIоагIа дикагIа хиний араяха продукци. Гиперизи йоаккхаляa 97 процентага кхоачадеш ялинак пхьа процент е езача цунах изопропилбензол доаллалга 0,8 лохле вIаштIехьдаьннад смена къахьегамхой.

Николай Александровича вишинатинак смене шерауп латт балалой моттигаш гозавлаш Iомаелга. Цо къахьегама оасарле лакхъара чIоагIа новкъостал дергда болхлоша.

И. ОЛИМПИЕВ.

БАЛХАШ ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ

Тха бригада коллективо чуэпа езаш 400 гектар гарга тIадуаргаш я. Хьалхарча дийнахье а дена ца бохь бо йолаелар кхо комбайн — шиъ шн-шегIа лелен паI тIехьаявзеи. ХIана 340 гектар совгIа чуйица даьинад тха. Геттара дика къахьег гидуаргаш чуецача механизатораша Васильченко Николая, Полупанов Григоре, Касяцов Алексея. Цар массане а шоана хIана яа аьнка тIехкхоачапръю шоай сменаш нормаш.

Бригада членаша дика болх бу хьатта а. ХIетта хьатIадена ганараш цу сахьате цIен а дийя, доккхаду. Ганараш цIендеча къахьегама оасарле лакха йоаш болх бу Беседина Екатеринай звенос.

Укх шера паалах хIера гектара тIера пиийтта центнер фу лакхха дезаш я тха бригада. Даьча лоархIамана хьахьокх из задани оаха кхоачашъергхилар. ХIара гектара тIера 17—18 центнерал кIезигагIа доацаш ги доакха комбайнераша.

Оаха дицдалийтац хьаIадоагIача шера хьунакъам лакхбе безилга а. Цу гIулакха хIанзэ а дена обработка е доладеннад тхо гидуаргаш чуийна мукъадаьлача латташта. Механизаторий болх шин сменах бергболаш вIаштIехьбаьккхаб оаха: дийнахьа гидуаргаш чуэц оаха, хIаьта бийсанна — мукъадаьлна латташ оах. ХIанзэ а ахьай 200 гектар совгIа.

П. ЖЕВНЕНКО,
Сунженски производствени управление «Победа» яхача колхоза № 2 йолча тракторно-полеводчески бригада бригадир.

ЙИСТЕЯЛА ГАРГА Я

ДIахо а шилаш латт Советски Союзе этара а йоккхагIа йола Европа — Азия яха мехкдаьтта провод. Туймаза яхача башкирски гередора яьпна Байкарла кхоачаргья лаьттаи вIалхара магистраль. ГIишлонхой хIанзлехьа а йилла баьйнаб йиъ эзар километрга кхачналца шаьха йола мехкдаьтта провод—из чакхйийнай доамий довзъех, сихача хиш тIа гIолла, тайгерча уналех, бIаьш долча наькъех, хIаьта Ия яхача СибарегIарча хи тIа гIолла дакха яйи тIехьаккхара чоалханара болх а ба баьйнаб. Мехкдаьтта кхаьчад СибарегIен промышлени предприятешка. ХIанзлехьа а башкирски мехкдаьттаца болх беш я еррига Малхбоалехьен Целинни крайн доагерпа IалашъеI йола Омски мехкдаьтта чакхдоаха завод.

ХIанз трасса Иркутсково дIа Ангарск яхача шоенача горадагахьа йолача кердача участке къахьегаш ба гIишлонхой. Болата турбашта сварка яра, уж вIашагIхоттара а сантар чу Iочуяххара а тIеххьара балхаш деш латт. Гаьна дац континентапта юкъера мехкдаьтта провод болх ба йолалургйола а, «Iаьржача доше» кIеди Ангарски мехкдаьтта чакхдоахача заводо кхоачаргйола а ш.

Сурташ тIа: Иркутск-Ангарск яхача участке турбаш сантар чу Iочуяххиш латт (лаккхехьа); трасса дикагIвола бульдозерист Степанов Александр.

Ф. [illegible] сурт. АПН.

ДарегIа свекла кхеяьй

ВАЙ республике дикагIа йолча механизировании йоацача звенош юкъерь лаьрхIача хIара гектара тIера 260—280 центнер мара кхеш шекара свекла. Центнер свекла яккхарга шн сом гаргга дIадода гектаринний. Дукха ахча доаду боахаманa харча алапеш телаш. Механизированни звенона хьалхебу хьунакъам массехказа дарегIа ба.

Виъ саг мара вац тха звене. 100 гектар шекара свекла хьалхекхьй оаха. Нагахьа санна тха звено механизированни ацаре кхы 100 гектарниш хургвар звене болх беш. Плановийчунга кхаччацa хьунакъам хьалкхебича 200 сом гаргга ахча лу царех хIарането. ХIаьта 100 сага лу алапи 20.000 сом хул. Дукхьаа алапешта луш дола низаа ахча кхоадаь ца Iеш кхы дукхагIа пайда боаш шекара свекла механизированни звенос хьалкхеш хилча. Цудухьа, оаха хьекха хIара центнер шекара свекла массехкала дарегIа я гектаринкаша йоацкхачух. Кулгаца вIалла а болх ца беш хьалхекхьй оаха 100 гектара тIа йийна шекара свекла.

Тха звено членаша тIагIерта къахьийтар пачхьалкхено шоайнха доалла хьаенна башха-дика а чоьхкане а керда техника. СихагIа карлерварга цуна чухулла дукхагIа пайда эцара. Из тхона карагI а даьлар.

КIоарга ахар оаха лаьтта. Гуррахье ишкIа а баьккха тоалир. ХIара гектара тIа 10—12 тони шердаьнна кхон минеральни удобренеш ехар. ВIаьста а яьна лаьтта кIезигa левсара дахача тIоадаи дIакъовла махка баьккхъ даьлар тха цхьан дийнахьа. Хаинахьа еш чакхдаьлар тхо дуя тIехьагIа ю обработка я.

ДIайийнача культура хан-хана махьа оахаш гIулакх дар дап се белгалдаккха ювллар. Хьунакъам кхебарга дIадодар лаьде вIаштIехьдаьлар тха шоала кхоадаь е еза обработка цхьана яр бахьан долаш. Масала, сасараша дукьап тохаш йола «ТХА-4» яха молхаш культиваци еш техар оаха. «КПН—4,2» яхача культиватора тIехьа тассача «ГАН—8» ехача молхаш оттача машино дукха новкъарле а йицер культиваци яра. Цхьана кхоачашдир оаха шекара свекла дIавалген оадам тIа катокаш йоахиаген. Цул тIехьагIа культиваци еш хIара гектара 140 килограмм а кхоачийташ аммиачни селитра тессар оаха дерригача кхай тIа. Лаьтта вIаьдарна пхьана кхы цIаьнза а тессар оаха свекла тIа вIашагIоаль 15 килограмм суперфосфати 10 килограмм аммиачни селитрен. Миттa кхьдоле болхаш а дир оаха пхьана. Цу гIулакхо торо хилийтар тхога свекла хьалкхеарга дIайолхача средствий дикьлагIа бокъа кходе.

Дика лоархI механизированни звенаша хьалкхеь шекара свекла, нагахьа санна юкъере лаьркIача гектара тIера 190—200 центнер мерза оахаш доадаш хилча. ХIаьта оаха хIара гектара тIера кIезигагIа яле а 280 центнер чуйаьрга свекла.

Мишта дукха свекла чуя вIаштIехьдоал тха хIара гектара тIа 69—70 эзар мерза оала хьалихебарах. ЭггIара вIанагIа бола овла 500—600 грамма бехкхагIа бар 3,5—4 килограмма оалаш болалахь. Планах лаьрхIачул совгIа 86—90 центнер свекла чуяхь оаха укх шера 100 гектарах хIаране тIера. Воккха пайда ба ма!

ХIана тхона хьалхашка леттарех керттера денлар да дика хьалкхеь шекара свекла хинначьа чуйица дикхар. Цудухьа тхоашта ена «СКН-2А», «КС-3» яха мерза овлаш оахкам а царех йоахна лордаш дIа а бIахаш цIенъеш а йола керда ши комбайн лерттIа карлерваргa, дарга-ро цахулла дукхагIа пайда эцара хьинар кхоадаш оаха.

Дика болх бу цу комбайнашца тха звено членаша Метрицев Вахас, Герасименко Анатоле, Антамиров Ахьмада. Дийнахьара нормаш тIеххоачашъю цар. ХIанзе а 280 тони свекла цIаенай тха звенос Шаьларча шекара завода.

О. ГАДАЕВ,
Урус-Мартана производствени управлене «Лермонтовский» совхоза пхьоалагIча отделене шекара свекла кхеча механизированни звено звеньевой.

ПРОИЗВОДСТВА КУЛЬТУРА—ТОЛАМИЙ ЛАРД

Производствени культура. Тайп-тайпара да из цехе чуухa наькъаш: кердача автоматашта наькъаш далар, дикагIа йолча технологех пайда эца доладалар, хIаьта керттердар цехе болх беш бола нах боккха сакхетам болаш хилар.

Грозненски химически комбината вурийттлагIча цеха Шухат Марка кулгалдеча смена производства культура лакхара мишта къовсам лоаттабу хийцар цеха начальника Баев Александр Ивановича. Хала а толам болаш а да смена болхлоша хIанзара лехош. Хала да, хIана аьлча эр шу лолалуш ГОСТ-а нормаш хийцай укказа. ЛакхагIа хила еза арахецача фенола, ацетона дикал. Тола болаш да уж, хIана аьлча хьалхашка латта лехкараш кхоачашдара творчески хьинарца къахьегаш я барт тайна коллектив. ДIадахача шерашка санна бац болх, эргабаьккхаб из, лакхъеннай арахецача продукце дикал, дохбеннаб цунга дIабода мах.

Хьалха кIуп дIаузза насосаш йоха а йохаш дукха болх ца беш сайца латта безаш хулар нах. Фенола ратификаци еча аппаратчика насосаша кердача ехачах болх бергболаш предложени кийчйир, цу хана дена насосаш йоацц.

Болх тоабара дукха рационализаторски предложенеш балха юкъейихьай аппаратчица Шмелева Анвас. УнахцIенонна зеле Кола цехера химически Iы гIалкхара боккха къовсам лоаттабу цо. Сайрийна, балхара йистаьча, чертежашка хьежаш, болхлоца, технологашца беседаш еш дукха ха дIахьора цо. Нов. Шмелева кийчъяьча предложене торо хилийтар хьаж арахецIоацаш къайлача турбашна гIолла химически продукташ хIоахийта.

Химически комбинате болх мел беча сага дика хоаш да феца тассувш хилар чIоагIа зене чилар. Из кIезигагIа хилийтара дика къахьег нов. Шухайта кулгалдеча смено. Цу даькъе наха хьокхаш а хуш болх беш ва начальник.

Дукха ха йоацаш Шухат Марка боккха мах бола рационализаторски предложени балха юкъейиькьар. Цо торо хилийтар, фенол дIаухийтача линена азотаца профилакика аьчул тIехьагIа, №№ 17, 18 йолча цехашка зене Iы феца дIаузргйоацаш болх вIаштIехьа баккха. Цу даькъе де дезар кар: фенолах йизача резервуара кIала гIолла а да еш лакхе гIолла продукта яр. Лакхе хьеса моттиг хул. Азот фенола юкъе гIолла чакхдуаргдац, хьаара доагIа заот цIена а хургда.

Производства культура лакхъяра нов. Шухата кулгалдеча смена деча балхех кхы а дукха масалаш доаладе йиш я. Фенол дIаухa шийн чакхйоалача йола боц ба Ковалев Аркадий, Звягинцев Владимир. Царна шоашта бола бу моттиг дика йоаарах совгIа, цехе беча балха схема а дика йоах. Цудухьа мичча хана дийча ба уж шоай новкъостанта тIаде.

Ше-баьнна йоацаш болх беш пхьа саг вац цехе. ХIаране вер лаа шийн производствах, аппараташта юхе гIолла пхьа бетхло тIехвалац цун хьоккаш чиштад ца хьежаш. Нагахьа кхоачамбоацар наьслойк, сиха цига болх беча сагага хIаоал из.

Лабораториешка сихагIа яналла ярга хьежжа сиха вIаштIехьа хоал арахецача продукце дикали производства культурен лакхье. Из дика кхетаду лаборантка Эльмурзаева Малика. Дика кхоачашду цо шийна хьалхашка хеттa лехкараш. Цхьа моттиг чулаьц анализ еча хана цу юкъе нийсленнача кхоачамбоацарех цо смена начальникага е аппаратчикага сихха хоам ца беш.

Шоаш болх беш йола моттиг цIена лелаю емфалнийна болхлоша. Июль бетта пхьоалагIча сортах йола продукци эггара хьалха хIоелар ле 100 процент. Дукха литанагIа йоацаш продукци арахийцар смена болхлоша август, сентябрь беттаншка. ХIане коллективо къовсам лоаттабу лакхехьарча сортах продукци арахецара. Уж дехкараш хIане толамца кхоачашбеш ца. ХIара бетта цига тIехкхоачашъю цо.

Т. БОЛАШЕНКО.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI. 3 октябрь, 1964 шу.

Халкъа тӀахьожам

ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТӀАХЬОЖАМА ЛИСТОК

БЕХКЕЧАРНА — ТАӀАЗАР

ГӀОЙНА йолча группайн постийн балха тӀа керттерчарах — кхоачамбоацараш гучадахар хинна ца Ӏеш, уж дӀадоахилгех кхы хьетӀа ца хулийтилгех вӀаштӀехьдаккхар. Тха Урус-Мартана районерча гӀойна йолча группашен постаней шоай дерригa низаш тӀадохийт шоай сийрдача бӀарга вӀалхара цхьаккха хӀама ца дахийтар духьа, общественни руакъа шоашта дахьа гӀертараштa, очковтирательство леладераштa, паччахьалкхе Ӏехаe гӀертараштa вахара моттиг готтига хилийтар духьа.

Урус-Мартана производственни управленера партийно-паччахьалкхен тӀахьожама гӀо деш йола группаши посташи дукхагӀча хьале вӀашт гӀьехкай управлене чудоагӀача боахамий гӀулакхашта тӀахьожам лоаттабар духьа. ХӀаьта ала дезаш да, дукхагӀа йола группаши посташи шоашта хьалхашка оттадаьча декхарех дика доархӀаеш хилар. Пар гуча а доах дӀа а доах кхоачамбоацараш совхозашка, торгови учреждеешка, кхычахьа. Цунца дуваадеина массеха масал доаладе йиш я, тха тӀахьожам фийла хилар къахьега кхахьокхаш дола.

Партийно-паччахьалкхен тӀахьожама гӀо деча председатель Амхадов Сапар волча группа гучадаьккхар «Самашкинский» совхоза цхьоалагӀчех йиълагӀчей отделенешкара хьайбай помещенеш Ӏаь замалахьа доахан чулоаттаде йиш хургйолаш кийчъдь ца хилар. Уж яр кора рамаш йоацаш, наӀараш дагьенна, а вӀалла уж я а йоацаш, тховнаши кйнаши деха, кормушкаш тоаe езаш, некаш хьаха дезаш, халача балха процессашта механизаци яца. Уж дерригa гӀулакхаш бахьан долаш къеча а шийлача а помещенешка лаьхкар дӀадахача шера детта а кхыдола а доахан, хӀаьта цуду хьа шура, якха лаьрхӀа хинначул, дукха кӀезигагӀа лаьккхар.

Цу хӀамаша хьахьокх, юрта боахам айбарга совхозен отделенейн кулгалхой лерттӀа хьожаш ца хилар. «Самашкинский» совхозе хьайбай помещенеш Ӏаьна во кийчъярах дола дош, партгоскотрола комитета членаш тӀа а болаш, дийцар совхоза парткоме. Шоай балха декхараш кхоачаш ца даьраштa, цу дакъе совхоза директора а, дикка бехк бир. Помещенешта ремонт е а уж бокъонца кийчъдь лха а ха оттаьй. ХӀанз болх дикагӀа вӀаштӀехьбаьккха дӀадоладенна цу шин отделенера гӀулакхаш.

Паччахьалкхе Ӏехае а социалистически доалахье лочкъае гӀертaш хинна моттиг а гучаьккхай «Лермонтовский» совхоза цхьоалагӀча отделенерча нов. Яндаров Османа кулгалдеча партгосконтрола гӀо деча группо. Цига, цхьоалагӀча отделене управляющеча нов. Эдаевцем воетехникацеи барта а баха шоашта цаӀи ахи тектара тӀа хьажкӀаш дӀайийна хинна советски Закон толхадарах балхара дӀаваьккхача цхьоалагӀча бригада бригадира Хатуев Ахьмада. Уж чуэцец дӀаяхьен вӀаштӀехьдаланзар цар партгосконтроль духьалъялар бахьан долаш. Цу наха кштта шоашта лочкъаьйй 1,5 — 1,7 гектара тӀара хьокхача сулания яхача баьца йол. Из дош хӀанз укх сахьата кхоаcтадеш да, хӀаьта, шеко яц, бехке бараштa боаттӀаш бола бехк бергхилархь.

Партийно-паччахьалкхен тӀахьожама комитете, цунна гӀо деча группа председатели цхьабола членаши юкъе а болаш гучаьккхар совхоза гӀулакха йоацаш «Мичурина» совхоза транспорт дукха лелаьь моттиг. Проверка яьчух тӀехьагӀа гучадаьннад, сайрийна 11 сахьат даьннача хана боахама гаражерча 32 автомашинах 13 мара чуха хинна ца хилар. Вож 19 машин кича ахай ца кокш, совхоза директоргара нов. Древецкегарен завгарагара нов. Долтмурзиевгарен пурам доацаш, законах йоагӀача тайпара яхьа путеикаш йоацаш шоферий шоай гӀулакха дийнай.

Геттара сагота а бехктокхамера а ха а хӀаьара — сихъяь чуэцаш латт вай республика кхашка дика хьуналь хьажкӀаш кхыйола юртбоахама культураш. Мамогта дукхагӀа пайда хургболча тайпара лелаe еза хӀана транспорт, боахамий кулгалхоша тӀахьожам лоаттабе беза цу гӀулакха. Цудухьа хеталу ма тесса бита лелабу шоай болх «Мичурина» совхоза кулгалхоша, ма хьурмат доацаш лелаш-кх цига транспорт, аьнна.

Са белгалдаккха безам ба партийно-паччахьалкхен тӀахьожама комитете, цунна гӀо деча группайн постийн членаша шоай декхараш дизза а цӀена а кхоачашдеш хилар. Царех ба: Ахмадов Хьамзат, Матушина Анна, Тамаев Фару, Умархаджиев Муса, Куюмджиев, Зеидова, кхыбараш.

А. БАТЫЖЕВ,
Урус-Мартана производственни управленерча партийно-паччахьалкхен тӀахьожама комитета председатель.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ГУЧАДОАХ КОМСОМОЛЬЦАША

ПРОИЗВОДСТВЕННИ гӀулакхаш тоададараи кхоачамбоацараш дӀададарах доккха новкъостал ду «Комсомольски прожектор» «Лермонтовский» совхоза партийно-паччахьалкхен тӀахьожама гӀо деча группана. Цун юкъе воагӀа комитета член Божаев Ваха — инженер-электрик, Исаков Мокат — статистик, Бексултанов Юси — ремонтни мастерски электрик. Бетта цкъа арахец листок «Комсомольски прожектор». Ер шу доладелча дека ерригaш а ерхӀ номер арахийцай.

Сатираца бувцаш а карикатура уттаеш а цар тӀа чӀоагӀа критика яьй шурий-товарни фермерча болхлошта Масаева ӀайнаӀийна, Абубакарова Малимата, Ковалева Елизаветайна, совхоза Ӏаьсашта кийчъдь искусственни шура лечкъаьвча кхыбарашта. Шоай доахана мелаe кхихьай цар из фермера лечкъа а еш. Цу карикатураш акь хетийтар бахьан долаш, цар, шоаккара даьннача гӀалата жукӀарло а дь, цӀена къахьега болабаларца тоадир уж.

Шоашка сигнал кхьачача сиха сарцагӀбоал «прожектора» членаш. Масала, № 4 йолча шурий-товарни ферма комсомольцашкара сигнал кхьачар, бригадира С. Дадаева доал во дар а мекъал яр а бахьан долаш ханнахьа тоаьхьаяц доахана хӀама дуаш йола кормушкаш, аьлла. Доаркаца ехача кормушкашка а дехкаш, даргита доахъар доахалга дӀалхоачаш хиннадац. Из бахьан долаш шура ецайяр цар. «Комсомольски прожектор» сарцагӀьаьнначул тӀехьагӀа кормушкаш сиха тоайир. Шура тӀаеттала, йолаелар.

Дика карикатура оттаьяр ший декхараш цӀена кхоачашдеш ца хиннача № 1 йолча шурий-товарни ферма доаркана Товсултанова Яхийна. Цу карикатуре «Йовгаар» бахьан долаш болх дикагӀа бе ьалар из. ЧӀоагӀа критика йир тракторах йоахка вагий оатхалаш лечкъаеш хиннача Олдемирова Сайд-Хьасана. Цо а кштта, ше лелаер харцахьа доаге а хайка, ший новкъосташта хьалхашка дош делар кхы из тайпа гӀулакх дерг ма дац ше аьнна. Нийса критика йир шоай ханнахьа тракторашта обкатка ца яр бахьан долаш горох дӀае еза ханеш тӀехьа лаьхача С. Хаджиева Т. Ботаева.

Сийлахь-боккхача Октябра 47 шу дузача денга арайоал къахьегамхой балха толамашта хетаь листок. ХӀанз чуэцаш латт шакара сверха лоралра гӀулакх машта лел хьожаш ройд еш я «Комсомольски прожектор».

А. ВОЛОВЩИКОВ.

МАЦА ХЬАЛЪЯЬ ЯРГЬЯ?

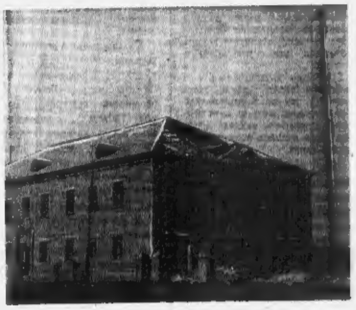

Дукха нах бахаш йоккха а хоза а хинна дӀаеттай Грозне ленински района Калинина цӀерах йола поселок. Цхьабакъда, наха чӀоагӀа эшаш йола бани йолаш яц. Ер дукъагӀа шу да укхаза «Грозпромстрой» треста СМУ—4 коллектив бани хьалъеш доладь балаш доладь. Цхьан хана чӀоагӀа гӀадбаха бар бакаш бола нах бани е гӀишлонхой болабелча.

— Дувцилга а яц, сиха хьалъеш латт вай бани, бутт баккха а беларгбаш вай пувга хьежаш,— йоаххар поселке бахача наха.

Ветташ-м кӀорг долаш шераш-ка даьлар бани хьалъяра гӀулакх: ДикъагӀа шу да бани йисте ца йоадаш латтӀа.

Иштта кий лаькха мара за тӀаноагӀаргвоацаш латташ я-кха Калинина поселкера бани.

Калинина поселке баха нах чӀогагӀа сатувсаш ба сихагӀа шоашка бани кхачарга.

И. Плиева сурт.

ТОАБЕ ПОСТИЙ А ГРУППАЙ А БОЛХ

Партийно-паччахьалкхен тӀахьожамен кхи активах балхий раьба геттара шера я. Халкъа боахама деррига доакъош халкъа ишкалашка тӀахьожам лоаттабеш да.

Дукха ха йоацаш КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советен партийно-паччахьалкхен тӀахьожама комитете чӀоагӀийр новкъостала йолча группеи постехи йола положени. Цу положене лорда тӀа предприятешка, гӀишлош еча, колхозашка, совхозашка, учреждешка, дешара заведенешка домоуправленешка партийно-паччахьалкхен тӀахьожама ихи эзар гаргга сага дакъа лоацаш йола 376 группех 751 пости вӀашагӀьеллай Грозне. Социалистически экономика дегӀайоалара къонсам лоаттабе а партей правительствай директиваш кхоачашъяра цахаддаш тӀахьожам лоаттабе а партийни организацешта гӀо де дезаш я новкъостала йола группаши посташи аьннад цу Положене тӀа. Группайн постийн балхацара керттердар да кхоачамбоацараш гучадаха ца Ӏеш уж кхоачамбоацараш хургдоаца гӀулакх вӀаштӀехьдаьккхилга.

Партийни организацеша, партийно-паччахьалкхен тӀахьожама комитеташа кулгал а деш бу шоай болх новкъостала йолча группашен постешен, партийни организацештех партгосконтрола органаштех новкъостал ду гӀойна йолча группашех посташен:

— промышленни юрта боахамех продукташ арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дӀадодар лохдара, продукци дика хилийтара, бедала кхоамбара, режим тохка ца хилийтара, кштта материалаш, электроэнерги, ахчан средствaш кхоамбеш дӀаахайтара планаши заданеши кхоачашъяра тӀахьожам лоаттабе;

— производства чура торенаш гучаяха, царех дикагӀа пайда эца, Ӏилманна, техника, дикагӀйолча опыта карагӀдьаьнараш балха юкъедаххьара тӀахьожам лоаттабе;

— партей правительстви решенеш кхоачашъеча дисциплина телхадалга, паччахьалкхенна чара пуелта хаьдда дӀадаккха, административно-управленчески аппарата болх тоабе, из дегӀайоалалга, маьха чухадаьха алга вӀаштӀехьдаккха, бюрократизм, волокита, доал ца дар дӀадаккха;

— социалистически доалахье лечкъаераща, советски законаш телхадераща, ахаш хийдераща, общественни духьалара кхыча гӀулакхаца къонсам лоаттабе;

— къахьегамхой культурно-бытови, медицински хьашташ кхоачашдечара, граждений жалобаши предложенеши къестаечара кхоачамбоацараш гучаяха а дӀадаха а, кштта новкъостал ду партийно-паччахьалкхен тӀахьожама органашта хьалхашка латта кхыдола декхараш кхоачашдеча а.

Цу тайппара чӀоагӀа лоархӀамера а сийлен а декхараш хьалхашка латт партгосконтрола группаштех посташтех. Белгалдаккха дезаш да шоаш болх дӀаболадаьча хьалхарча денойка дала организацешта цар лерттӀа новкъостах дар. Масала, нов. Педаубный председатель волча СМУ-8 новкъостала йола группех пости хьежар кӀирашкех денна-бийсана йола графикаш гӀишлой майдашка кштта кхоачашъю, гӀишлош еча къахьегаш кштта вӀаштӀехьбаьккхаб. Шоай предложенеш хьаха коллективана хьалхашка йихьар халкъа контролераша. ТӀайнцача сопано дӀадаьхар кхоачамбоацараш.

Хьинаре къахьегаш я СМУ-6, «Красный молот» яхача завода, нефтемаслозавода, химкомбината, кхы дукхача предприятей организацешкара тӀахьожама йола группаши посташи.

Новкъадале а ерригa группаши новкъостала йола посташи шоай декхараш кхоачашдеш-м яц. Торговле министерства СМУ-с кхоачашъяц производственни план. Укхаза во дӀаеттаьй учет, цхьаболча болхлошта ца даьри доацари дӀаязду, паччахьалкхен ахча дуь. Из кштта доалаше а халкъа контролераш лерттӀа хьажац цу гӀулакхага, хӀаьта нов. Гора секретарь волча парторганизаце доагӀача бесса кулгалдац новкъостала йолча группана. Уж тайна хьалаш долча моттигашкарча новкъостала йолча группашех посташтех шоай болх тоабе беза.

Шийна гонахье беррига общественни контролераш гулаум а вӀашагӀхоетaш а йола, болх вӀаштӀехьбоаккхаш йола центраш я новкъостала йола группаш.

Группаштех посташтех юкъе уж чуэца йолча организацегара боккъо йоацаш балхара дӀаяьккха йиш яц новкъостала йолча группан постех члек аьнна да положене тӀа. Тхьаьма результатех, кхоачамбоацараш дӀадахара де хаьрхӀарех а даьрех а лаьца коллективай собранешка, кштта материалаш хепь тохарца, радио, телевидене гӀоала дӀакхайкадарца къахьегамхошка шерра хоам бу новкъостала йолча группаша. Хан-ханнахьа партийни, профсоюзни, комсомольски, кштта къахьегамхой собранешка шоаш баьча балхах хоам а бу цар.

МукӀарах де дезаш да СМУ-9, Горплодоовощторга, спец. СМУ, кштта цхьайола кхыча моттигашкара арaш санна йолча группаша шоай балхах лаьца болхлой собранешка отчеташ ца толар. Уж лоархӀамера кхоачамбоацараш дӀадаха дезаш да.

ХӀара денна керда дешаш хьалхашка уттаду вахаро. Дукха ха йоацаш города предприятешкара социалистически доалахье гӀаьхье хиларах, промышленни предприятешка, гӀишлош еча, транспорте керда техника дегӀаярех балха юкъедьаьрех план кхоачашъярах дола гӀулакхашта тохкам беш болхлоше, инженерно-технически болхлоша бокъонца дакъа а лоацаш дукхача моттигашта цхьатарра тохкам бир.

Гучадаьннарий итогаш йир болхлойн гӀулакхерча нахьех ишъарча собранешка, партийни комитета собранешка. Партӗ Программа кхоачашъяра партеи правительствай доккха новкъостал ду халкъа контролераша. Дукхача моттигашка социалистически доалахье моттахьа хиларга хьожача хана города дукхача предприятешка лерттӀа кхом к ца баш йовхала электроэнерги совленагӀа дӀаухийтилга, бокхача малхера продукташ йолеш пайда хьа а ца хулаш дукха руадьа дӀаухийташ хинналга, энергетически технически оборудоване бераш лахабора де дезараш лерттӀа вӀаштӀехьа ца доалилга гучадьлар халкъа контролераша.

Цу гӀулакха лоархӀам а бь электрически йовхален электроэнерги кхоара балха города предприятешта новкъостал де лаьрхӀар партгосконтроли городской комитето. Цу деша предложенеш юкъедьарен кхы тӀа эшаш дола кхоачамаш хьалдарен, наьъаца электрически йовхален энерги кхоара тӀахьожам оттайра цхьоалагӀча октябрегара цхьоалагӀча декабрга кхаччалца двухмесячник де лаьрхӀад укх шера.

Эггара органий лоархӀамегӀдар, экономикех къахьегама овсарле дегӀаяри да. Халкъа боахама резерваш гучаяхара, продукци дика хилари цунга дӀадодар лохдаларая лоаттабеча къонсама партеи правительствана новкъостал дара тӀаберзаба хургба беррига низ.

И. ЗИНУРЬЕВ,
Грозненски городской комитета партгосконтроли председатель.

КПСС ОБКОМЕИ НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ АССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ПАРТИЙНО-ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ТӀАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

ЧӀОАГӀЪЕ КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА

КПСС обкомеи Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советеи партийно-паччахьалкхен тӀахьожама комитета хьежача гучадьннад «Красный молот» яхача завода дукхагӀбола болхлой, инженерно-технически болхлой, гӀулакхера нах шоай производственни декхараш лерттӀа кхоачашдеш хилара валови продукци арахецара 8 бетта план 103 процент кхоачашъяр, къахьегама овсарле — 102 процент, кштта продукцета дӀадодар лохдара задани а тӀехкхоачашъяр.

Цунца цхьана завода коллективана юкъе кӀезига бац прогулаш еш, балха тӀехьабувлаш, ханал хьалха балхара дӀаухаш, балха хана малараш мелаш, шоай балха хьалах пайда а ийбеш харцахьара гӀулакхаш лелабеш, кхыдола а общественна духьалара гӀулакхаш лелабеш бола нах. Масала, № 5 йолча цехе вӀалахача шера 605 сага-ди доадеш 373 прогул йир. хӀаьта укх шера 8 бетта — 625 сага-ди доадеш 311 прогул.

Мастера тӀахьожам ца хилар бахьан долаш цхьабола болхлоши бийсанарча сменах балха хьа а бахке болх ца беш моттигаш хиннай. Масала, № 5 йолча цеха электросварщикаша укх шера июнь бетта 8-ча дийнахьа дена 13-ча денга кхаччалца кхоалагӀча смене балха хьаухаш табельне пропускаш дӀа а телаш баракъаш хувцача нӀагӀа наб е дӀаухаш хиннаб.

Укх шера 24-ча августа къулбехьарчен къилбаседехьарчех проходнойнка 5 минутагара 30 минутага кхаччалца йолча хана 30 прогул диннай дӀалаьхь, хӀаьта кхоалагӀча смене 16 саг тӀехьадаьннад. 15-ча июле 10—20 минута 43 саг тӀехьадьннар № 5 йолча цехе. Кштта тӀехьабувлараш совгӀа геттара дукха моттигаш кул ханал хьалха балхара дӀаухаш а. 24-ча августа ханал 15—20 минут хьалха балхара дӀавахав 35 саг, хӀаьта шолагӀча смера — 75 саг.

Балха тӀехьавалари хьалха дӀавахари цу заводе система хинна дӀаеттад. Къахьегама дисциплина толхалара гӀулакхаш къаьстта дукха кул цехий кулгалхой тӀа ца хилар ца из тӀахьожам цхьан-шин инженерно-технически болхлочо тӀабуллача шоаттдийнахьарча, кӀиранхийнахьарча шолагӀчен кхоалагӀчен сменашка. Масала, № 6 йолча цехе болх беш ва 10 инженерно-технически болхло, цу дакъе цеха начальник, цун заместитель, 6 мастер, инженер-диспетчер, техник. ШолагӀчен кхоалагӀчен сменашка цхьаца ца шин мастер мара воацаш дийнахьа болх беш ца нарех 8 саг.

Геттара дукха моттигаш пийслу болхлой, инженерно-технически болхлой, гӀулакхера нах балха хана хӀама даа лувча укаш е ший балха моттиг йита а йита завода кой гӀолла сакъердаш лелаш. 17-ча августа бийсана №№ 2, 5, 15 йолча цехашкара балха ханах 500 минут а йовеш лувча ваха хиннав 27 саг.

Цхьабола болхлой малар а мало балха беагӀаш е производстве моллаш дола эхь дайна гӀулакхаш вӀалдалаза да. Нагахьа санна солкха бӀарчача шера вытрезвителе 62 саг хиннавале укх шера 8 бетта 72 саг хиннав.

Цхьаболча болхлоша, инженерно-технически болхлоша балха хана оформлени а ца еш завода материалахи оборудованецеи арахьара заказаш хьа а ийдеш болх бу. ЦхьоалагӀча цехерча механика нов. Воропаева, слесараша ии. Старостина. Шевцова частни договорах химико-технологически техникума металл тедача 10 станокана ремонт яьй, цу баьча балхах 1080 сом хьа а эцаш.

Къахьегама дисциплина телхаяр производства балха чӀоагӀа зе деш да. Валови продукци арахецара план заводо кхоачашъьяле а кхоачашхиннац номенклатурни плаш. Укх шера бархӀ бетта дӀа ца луш тӀайисай 706 тонн мехкдаьтта аппаратураш, 6 километр роликетулочни эӀи. 9 эзар сома запасни деталеш.

ВАЛОВИ продукци арахецара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дӀадодар лохдара планаш кхоачашъяц цхьайолча цехаша. Укх шера дӀабахача 8 бетта валови продукци арахецара план кхоачашъьяц №№ 4, 5, 6 йолча цехаша. Къахьегама овсарле лакхъяра планаш кхоачаш ца еш я №№ 4, 5, 6, 13 йола цехаш, хӀаьта продукцега дӀадодар лохделга кхоачаш ца деш хьайоагӀа №№ 1, 2, 3, 15 йола цехаш а. Брак арах еоакка 169 эзар сом ве хилар, хӀаьта укх шера 8 бетта 80 эзар сом. ДӀадахача шера 15-и укх шера 8 бетта 6-и рекламаци еаай продукци во хиларах. Къахьегама дисциплина во хиларах дола цхьа бахьан да дукхача цехий начальникаша, мастераша цу гӀулакхаца жашор лоаттабар. Хила езача тайпара вӀаштӀехьъьаьккхлац цехашкара учет, шоай сменашка болх бе беза болхлой вукхагӀча хана бовзац мастераша. Цу деррига тӀахьожам лоаттабелга, балха дисциплина телхаераштa таӀазар делга вӀаштӀехьдаланйтац.

Къахьегама нормировани елга заводе дукха кхоачамбоацараш йолаш хиларах а чӀоагӀа зене да къахьегама дисциплинана. Укхаза опытно-статистически нормаш йоккхагӀа я (69 процент), хӀаьта царга юкъа хьожилга нийса а хила доагӀача тайпара а чакхдаьккхац. Из бахьан долаш 150 процентал лакхеха нормаш кхоачашъярах 28 процент хул. шо-шоаш болх бераш дӀаяьрхӀача Юкхера лаьрхӀача 140 процент кхоачашъю заводе нормаш. Цу гӀулакхаша вӀаштӀехьдалийтац къахьегама овсарле лакхъе, производства майдашка, оборудованешка йолаш йола резерваш лерттӀа балха юкъеяхьа.

Коллективана юкъе лерттӀа кхетама болх бац, кулгалду кадраш шоашта караеннача балха участкана бехктокхаме хургбола гӀулакх дац, къахьегама дисциплина толхаераштa лерттӀа тӀахьожам лоаттабац заводе а цехий а администраце, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша.

Къахьегама дисциплина дешаш кӀезига дийцад цехийн участкайн партийни, комсомольски собранешка, хилла хулаш йолча производственни совещанешка.

Социалистически яхь вӀаштӀехьйоаккхачей цунна кулгалдечей доккхий гӀалаташ дувлийтад, производство дегӀаяра резерваш цхьайола цехаш, участкаш балха тӀехьалара бахьанаш тахкац, балха тӀа брак ераща лоаттабе беззача тайпара къонсам лоаттабац заводе. Социалистически яхьа итогаш еча хана лерттӀа уйла яц къахьегама дисциплинана.

Къахьегама дисциплина телхаеча, харцахьара гӀулакхаш леладеча цхьаболча нахана лоаттабеча къовсаме общественни тӀахьожамаз дола гӀулакхаш кӀезига дувц болхлой юкъарча собранешка, цехийн участкайи новкъостий судашка.

КПСС обкомеи Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Советеи паччахьалкхен тӀахьожама комитето сацам баьб:

1. Укх сацам тӀа белгалдаьккха къахьегама дисциплина телхалара кхоачамбоацараш дӀадахар тӀадожадолда «Красный молот» яхача завода директора нов. Колесникова, цу гӀулакха:

а) ХӀара болхлочо балха ханах пайда эцара гӀулакха уйла а еш болхлой коллективера къахьегама дисциплина лерттӀа тоаергйола хоадамболла мероприятеш отта а йойла чакх а йоахийла. Участкашка, цехашка хила езача тайпара табельни учет оттайойла. ЦхьоалагӀча сменал оттабь а ца Ӏеш шолагӀча, кхоалагӀча сменашка лерттӀа тӀахьожам лоаттабергболаш бийсанарча сменашкарча болхлошта новкъостал дергдолаш кулгалду инженерно-технически болхлой хьежабойба цу сменашка.

б) болхлошта, инженерно-технически болхлошта юкъера кхетама болх къахьегама дисциплинен тоара бола цехий начальниккий, сменай мастерий бехктокхам айболба.

2. «Красный молот» яхача завода кулгалхотӀта (вн. Колесникова. Ларионовна) заводе къахьегама нормировани яра де дезараш лелга тӀадулалда.

3. Коллективана юкъера политико-кхетама болх оалингара денз тоабелга, къаьстта цехашка, участкашка а дувцаш партийни, профсоюзни, комсомольски собранешкеи производственни совещанешкеи къахьегама дисциплина гӀулакхаш каст-каста дувцилга могадолда партийни, профсоюзни, комсомольски организацештеи администрацеиа. Социалистически яхьа, цехий, участкай балхий итогаш еш къахьегама дисциплина лоархӀам болба. Юьца йоагӀача тайпара ца юьцаш ма ютийла къахьегама дисциплина телхаяр, цу доагӀар леладар, балха тӀа брак яр, общественна духьалара кхычара чудоагӀаш йола цхьа моттиг.

4. Шоай практически балха тӀа къахьегама дисциплина хилара тӀахьожам лоаттабара, цу гӀулакха цехий, участкай, партийни организацешта, администрацешта дикагӀа новкъостал дара цар шоай практически балхаца йоккхагӀа уйла тӀайохийтаргйолаш цехийи участкайн новкъостала йолча постий болх тоабелга тӀалажадолда партийно-паччахьалкхен тӀахьожама новкъостала йолча группана (нов. Емельяненко).

5. Тержаме аийла хьожаача хана а хьежачул тӀехьагӀа а гучаьнна кхоачамбоацараш дӀадахара хоадамболла гӀулакхаш ду администраце, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш аьнна. «Красный молот» завода директора нов. Колесникова, партийни организаце секретара нов. Умнова аь заявлени. Гучадаьннарий итогаш йийцай заводера цехий болхлой собранешка. Коллективе кхетама болх тоабара, хӀара болхлочо ший балха ханах лерттӀа пайда эцара тӀаерзаьь йола хоадамболла мероприятеш оттаьь а чакхйоахаш а я заводе.

ЛОРАЛУШ ХИЛАЛАШ, НАХ

ФЕЛЬЕТОН

НАГАХЬА санна Ильсарен-Вокзале юрта Совете ваха хьай гӀулакх хуле, из йолча цӀагӀа хӀачу ма гӀолахь. Кхераме цӀа да хьона из. Атта пох тӀа-харпаргба хьона е тхов тӀаккхетаргба. ТӀаккха фу де деза хӀаьта ваханза варгвоаца гӀулакх а отта, цу сельсовето ваха кийбачо? аьнна хетаргда. ЦӀенна уттех тӀагаьна а соца, чукхайка цу чу болх берех хьайна веза саг хьаара ваккха

«ХӀара дийнахьа укхаза доагӀаш, цӀавоагӀаргвий-теш вo? яха уйла йолаш балха доагӀа тхо», — йоах юрта Совета болхлоша.

...Йокъана цӀттӀа лаьтта санна хаблаз цун пенаш, ситташ бога даьннал, хӀаьта тхов хӀамихӀана Ӏочукхетаргба-кх ер аьнна хьона моттаргдолаш Ӏочураллабенна ухл, юкъ-юкъера штукатурка Ӏоаийга ший пхандараш — арахаш а гучаьнна.

Аз дувцачох цо дикьоае укх шера 25 сентябре шийн бераштa доагӀача пособе тӀулакха цига ена хинначa Гагиева Розас хьадувцаргда шоана цийна цу чу хинар. МархӀа доалача бера а кхеташ тховнах чуэна штукатурка тӀаккхийтар цуьна. Иштта штукатурка кертa тӀа кхийтар кхо бутт хьалха цу юрта Совета председателa заместитель а партийни территориальни организаце секретарь а йолча А. Т. Сухановайна а.

Ремонт хӀана ецац цунна? аьнна хаттa даргду. Мала вухьаргва шоагӀараш а гӀортаь дагӀача, доккаденнача цу цӀенна ремонт е? Миштa вӀашкаоаргда цун пайдах латта пенаш? Сона хетачох, цунна йоада ремонт я шоай гӀулакха баьккхача а цу чу болх беча а нахах саг ца леладелаьь во цӀа дӀадаккхалц дӀадаккхар.

Шоана из моттадаш ма поселка хььаш йисте дагӀа аьнна. Мичара, юкъе дагӀа из-м.

Вай меха нах чуба-ха а промышленни а гӀишлош ертора дукхагӀа хьалъеча моттигах цаӀ хетадургӀолаш дӀа-мичa мел хьажача хӀама да аьнна хьалъеш тайтайпара гӀишлош а Ильсарен-Вокзале. Массанена а наьаьра, цу чу а Ильсарен промышленни зона а производственни управлене а органаш райисполкоме. ВӀаштӀехьдалаш-теш селлара дукха цӀенош хьалдеш латтача поселке юрта Совета цӀа къонстада? Е из цӀа а соц долаш во болхлой ба теш юрта Совета бараш? А, бац. Нагахьа санна уж кштта во болхлой бале, хӀана оннай цу юрта Совета карара-кара теча цӀе байрах?

Дукха болх баьб юрта Совето поселок тоеш. Цо Кирова цӀерахча а Победа яхача а улицашка грейдерни новкъаш дахкийтай. улицашка тротуараш ийтай, гаьнаш йогӀийтай, кхыдола балхаш дайтад.

Ший болх дика бовзаш, декхараш дика кхоачашдеш саг ва юрта Совета председатель А. Ветоев. малаца ӀымараI а гӀулакхаца а болхло ва цун секретарь М. Ов-дина.

Республика юрта Советашa болх дика бара тӀехьа хьахдача ахьенна районе хьахарои республикe шоаллагӀа моттиг дьаш Ильсарен-Вокзале юрта Совето.

Цунна хьагӀа дика цӀенош, махуаьа чеккагӀа уж кхачийта а везо пуига.

Ю. ПУГИЕВ.

Доазол дехьара

Ф. КАСТРО: РЕВОЛЮЦИОНИИ ТРАДИЦЕШ КОТЪЯХАРА ДЕРРИГА ДЕРГДА

ГАВАНА. (ТАСС). 28 сентябре дукха ваарап къахьегамхой вIашагIа а кхийтта, революци лоралра комитет вIашагIъелла дехь шу дизарцеи ЦхьоалагIча Интернационала бIаь шу дизарцеи дувзаденна Гаване Хосе Марте цIерахча революце майдан тIа хиннача митинге къамаьл дир Куба Республика премьер-министра Фидель Кастрос. Ше къамаьл деш цо дийцар революци лоралра комитеташ революционни сакхетам вIаштIехьбаккхарей цунах къахьегамхой ихебарей гIулакха бокхача лоархIаме хилара лаьнкъехьа революци дегIайоалаярей лоралрей гIулакха адамий лоархIама хьакъехьа.

Кубе революци дегIаахара процесс ше маьрра хьа а ювцаш, Фидель Кастрос белгалдаьккхар, кубински халкъ дукхача духьаленехи гIалатехи чаккдаьнна хилар. Цхьабакъда, атта деккар-м дацар из. Вайна хацар керда общество хьал миштта е эза. Цхьабакъда, вай из хьалхе доладелар, хIанзара общество дегIаахара революционни теори, философи, истори, марксизм-ленинизм Iома а еш.

Шийи къамаьлах дукхагIа дола дакъа Кубай чурча экономически проблемашта хетадир оратора. Цо дийцар чуIе цIеноц хьалдара даькъерча векхарий, юртбоахама производство дIахо дегIайоалаяра хьакъехьа, хьахьеккхар, революционни правительства планаш кхоачашъергйолгах ше дог тийша хилар.

Шекара производство дегIаяра хьакъехьа ше дувцаш, премьер-министра белгалдаьккхар, дунен рынкера конъюнктура укх шера башха аьттув болаш ниййсъенна ца хилар. Шекара маьхаш соахка хинначарца ниййсдича дикка лохденнад, хIаьта тIайоагIа валюта из бахьан долаш кIеанг а еннай. Цхьабакъда, цунах гIадбаха а фаьлгаш вIашагIдехка а хьаштдац моастагIий, аьлар цо. Вай хьалхагIа а санна дукхагIа хьадергда шекар, хIаьта керда рынкаш а дувцаргья. ХIанз керттера деккар — дIабода мах кIеангагIа а болаш шекар дукхагIа даккхар.

Фидель Кастрос къаьстта теркам тIабахийтар паччахьалкхен аппарата болх эргабаьккха тоабара, йоккхий штаташ кIезигъяра, бюрократизмаца хьадда къовсам лоаттабара.

Тахан вай белгалдоаккх I-ча Интернационала бIаь шу дизар, чIоагIа деттача тIоарашта юкъе гIолла хьахкайкадир Фидель Кастрос. Вай революце деккар, ЦхьоалагIча Интернационала лард елларашта а бьччашта а хьалхашкара вай массане а деккар, эггара хьалхарча агIанка интернациональни деккар, — цар идеяй сийле бахьан долаш къовсам лоаттабар, уж идеяш котъяхар дукъа къовсам лоаттабар. Вай гIалаташа социализма моастагIий чIоагIбу, социализма моастагIий ба гера долл, социализмах доацар дувцарашта яхача лу. Вай толамашта доацар дувцарий бера гера доаккх, цар низаш мелду вай толамашта. Вай дIаьалхаьккахьа гIергда революционни хаькъаца, толамгара толамга ухаргда вай. Воай низ мел кхоачар дергда вай, хIаьта воай интернациональни деккар вай кхоачаш а дергда. Естественни ресурсашта бIаьхий ба вай мохк. Вай дар башха-дикача торонех вай пайда а эц. Шийи кхоане бахьан долаш лоаттабеча къовсаме долла хIама де низ кхоачаргболаш дола халкъ-къовсамхо да. Вай бе доала революционни Iаьдал, воай кхоанен дай — воаш да вай. Цу башха-дикача торонех вай пайда а эц, сийлахь-йоккхий революционни идеяш котъяхара долла хIама а дергда.

Конголезски повстанцаш Букавуна тIакхоачаш латт

НЬЮ-ЙОРК, 30 сентябрь (ТАСС). Букаву — Киву яхача конголезски провинце столице — баха европейски нах корзагIбаьнна ба. Цига баха кIайберех бола наз шоай чемоданаш юзаш а Руандайчарча доазонгахьа удаш а ба. Колонизатораш корзагIбаьхаб конголезски повстанций доакъоша Букавуна малхбузен оагIорахьа массехк миль гаьнка йда Валунгу а Бурхале а яха юрташ дIалувцарах хиннача хоамо. АП агентства корреспондента Букавура бечь хоамах, Конго цу районерча Чомбе эскара доакъой командующи волча полковника Муламбас шийи штаб-квартира хиина наькъаш вIашагIкхеттача Iойнилай, байдда дIаухараш совцабе дагахьа. Сабар долаш хила яхаш, моттигера радиос бахача нахига дукххаза дей кхайкорал доллашахьа а, Букавура еррига тикаш, кафеш, ресторанаш дIакъайлай. Города яьссача улицашка гIолла удаш тIемахой, автомашинаш мара яц.

Сихбенна города гонахьа оборона оттаеш боахк тIемахой. Чомбе салташта новкъостал де тIахьийхаб моттигера европейски «добровольцаш». Маьхах оттабаь кIайбараш а юкъе болаш долча леопольдвилльски бIуний йоккха отряд кхийтай Валунгу а Бурхале а районе.

I-ча ИНТЕРНАЦИОНАЛА ТРАДИЦЕШТА ТЕШАМЕ ХИЛАР

БЕРЛИН, 30 сентябрь. (ТАСС). Селхан Берлине дIакхьайлар I-ча Интернационала бIаь шу дизара хетаь дунен халкъашта юкъера Iилман сесси. Сесси вIашагIтехаяь «Машарей социализмах проблемаш» яхача журнала редакце Германе Социалистически едини парте централни комитетаца цхьана.

38 мехкарча коммунистически болхлой партей викалаша дакъа а лоацаш хиннача сессе тIеххьарча заседание «I-гIа Интернационали исторе чура цун моттиги» яха доклад йир советски викало — КПСС ЦК марксизма-ленинизма институра директора П. Н. Поспелова. Цул тIехьагIа ладийгIар хIара сесце проблемаш йийцачул тIехьагIа хьахиннача итогий хьакъехьарча докладашка.

Чакхйоаллаш аьча коммюнике тIа белгалдоаккхача тайпара, корта I-ча Интернационало дIайолаь сийлахь-йоккхий революционни традицеш дIахо яхьа, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлой болама цхьоагIон кхотабалари мамотта чIоагIае гIертилга а болаш чаккхъьйлар сесси.

ЮКЪЕ ЛАЬЦА ДАКЪА

ГАВАНА, 29 сентябрь. (ТАСС). ДиккагIа бIаргагургдолча моттигашка селхан гавански кепа йоазоно долча бесса арадаьхар I-ча Интернационала хетаь Москве Доккхача театре хиннача торжественни собрание СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева даь къамаьлаш. Газеташа корте гIолла яздьд социализми коммунизми хьалъар — из Советски Союзои вокх социалистически мехкашеи дунен кортамукъален къовсама юкъе лоаца хьадда дакъа да лха Советски правительствана керте латтачун дешаш.

МЕХКДАЬТТА ПРОВОД ЙИЛЛАЙ

АЛЖИР, 30 сентябрь. (ТАСС). Самардийнахьа Айн Эль-Хамра яхача моттиге (Лагуат яхача городера 60 километр гаьна) Алжира президент Бен Белла а, Къаман Кортамукъален Фронт яхача парте Политбюрон правительствао членаш а болаш чIоагIа саьпе йилла йолайир Хауд Эль Хамрера (Уаргла яхача города 80 километр малхбоалеигахьа) Арзеве йодаш йола 805 километр йIаьха мехкдаьтта провод.

Дукха нах вIашагIа а кхийтта Лагуат яхача городе хиннача митинге дIаьхха къамаьл дир президента, цу юкъе цхьацадола хIамаш, белгала аьлча, Алжира Iалажа рузкъаш лухьале йоацаш кхыча мехкий мехкдаьтта компанешта доккхалург ца хилар белгал а доахаш.

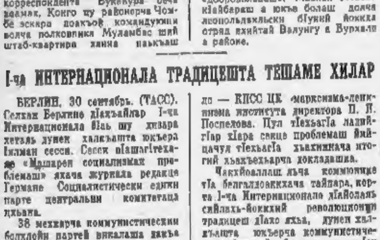

Шийи Даьхе кортамукъа хилийтар духьа турпалера къовсам лоаттабу Анголай халкъо португальски колонизаторашта духьаш. Къовсама хьадача хьалашка — гора, тIема кхоачаш, молхаш ца тоъаш, тIом бара опыт йоацаш — бале а Хьалха бохьа отрадаш цхьаьнна тIехьа шоагIа а йоаккхаш котталохаш йоах. Патриоташа тIахьожам лоаттабеш а мехка къилбаседехьара тоъал территори.

Сурта тIа: Халкъа болама отрадацара тIемахо посте латт.

Жен Африка сурт. (АПН).

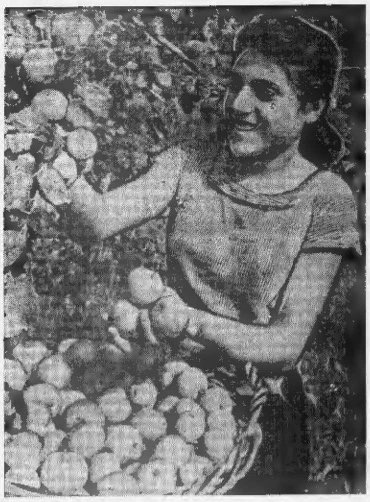

Беркате гуйра я укх шера Кубане. Хьаккхьчай сомаш, баьца, даарш, харбазаш чуэца ха.

Шоай бешамашкара дукха Iажаш боах укх шера Усть-Лабински управлене колхозаша. «Красный пахарь» яхача артело хIара дийнахьа 10 тоннага кхоачаш Iажаш бохьийт торгови сете. ХIанз чуэцаш латт тIехьа кхачаш бола Iажаш, хIаьта уж дукха хиларца боваш ба из бовхам.

Сурта тIа: къона колхозахо комсомолка Софья Каспарьян Iажаш чуэцаш я.

П. Кальницке сурт. ТАСС фотохроника.

ХЕСТАБЕ ВАЙ ХАНАРА НАХ

Б. САИДОВА 50 ШУ ДАЬННАЙ

Тахан шовзткъе итт шу да нохчий вовзаш вола поэт Саидов Билал ваь. Школе деша вагIача хана а литература дукха дезаш хиннав из. Саидов 1938 шера зорабеннав художественни произведенеш язъе.

Цу хана дений ше язъеча произведенеша поэта доккха дакъа доац нохчий советски художественни литература дегIадоаладара гIулакха юкъе. Стихай ахо сборник арахийцад цо, вай Нохч-ГIалгIай драматически театро дукхача шерашка ловзаеш хиннача «Зайнап» яхача пьеса, дукхагIача дувцарий автор ва из.

Халкъашта юкъерча доттагIаллех, Даьхе дукха езара, машара гIохьа къовсам лоаттабара, баьрам болх шаш Советски Союза Коммунистически парте гIулакха мутIахьа хилара уйлаех йиза я нохчий мотта Саидов Билала произведенеш.

Вай мехка коммунистически общество хьалъяра гIулакха беррига шоай низ дIабалара тIаьхьех поэто вай ханара нах.

Ше язьдарех совгIа Саидова дуккха болх баьб дунен а эрсий а классически литература произведенеш нохчий мотта йоахаш. Лермонтова, Чехова, Коста Хетагурова, Шекспира, Мольера, вай ханарча дукхача писателий произведенеш нохчий метта яхай цо.

ХIанз а шийи беррига низ дIалуш къахьегаш ва Саидов Билал вай дикача замание майоагIара йола произведенеш язъяра тIехьа дакъа а.

□ □

Керда стихаш

Б. САИДОВ.

ДОТТАГIАЛ

Доа цIена доттагIал
Беркате сом ба.
Из леладеш вар
Сий долаш хургва.

Ба-башха цIерат а
Нохчоа ерсан,
Бахьда лоIам цар цаI ба
Кхоачилга враза.

ЧIоагIбаьб из лоIам
Болата барто.
Латтараба из даим
Шерлуш, кIоаргдуш, форд мо.

Барт болча дезалах
Лоалахой ма хьоа,
Дикача доттагIех
МоастагIий ма кхер.

Къаний воалло
Вайна низ беннаб.

Вай бартагI дахаро
Кхоаненех боа теша лу.

Боквоно яккхаль
Шира зала дIальккхад,
Къамашта тIалатта
Iалшка бод дIаминнай.

Дахара дика хоа
Барт тайна вежарий
Вай мехка тахан
Парте хьалххебаьб.

Хьалаки, доттагIа,
Хьо дукха валарах,
Дунен тIа хьо хоа цаI
Мел напелата хиларах.

Iа дуар дуне дац,
ДоттагIий хьа беца,
Е ираз а этац
Массане из деца.

МАЛИКА

Къулбехьен бийсанал
Iалжа бод дIаланна.
Моьлха босе даьннача
Зизал цIеаI да бордаш.
Са иллеш хьоца да,
Хьаьмсара Малика,
Со хьоца хеткош ва,
Везамо совотдаь.

Хьо миччаь хиларех,
Со даим хьоца ва,
Даьй-мехка сий доаллеш
Хьо балха воалландае.

Iадат, шариIат дита
Са ниIса доттагIа,
Малика, хьо хестош
Доахарда аз иллеш.

Хьо тоеш я тахан
Малкий мугIарашка,
Вай доля шаьхха цхьана
Коммунизма новкъа.
Низ болча гIалаца
Хьинара къахьегаш,
Вай дах-яха, Малика,
Кхоанен ираз кхоллаш.

ЦХЬАН КИЛОГРАММАХ — БIАЬ ТОНН

Московски паччахьалкхен университета химикаш профессор Кобозев Николай керте латтача лабораторе опыташ еш ба цхьадолча металлай зIамигача дозаша хьувкъама мел воздействи ю хьожаш.

Лаборатора катализатора я свойстваш Iомаеш латта хIанз массехк шу да. Белгальннай парадоксальни явлени: катализаторий активность лахлаьц носителан тIера активни атомаш совъьхаяр аьнна.

Химе чурча металлай новкъосталца катализаи биологи микроэлементаша дечуннен юкъе дукха цхьатара белгалонаш я. Эггара лакхагIа биологически эффект луш йола микроэлементаш кIезигагIа гулъенна моттиг яха лаьрхIад Iилмахоша.

Коартолий хьувкъам лакхбара микроэлементашка мел фу дулу хьожаш тохкам баьб. Опыташ аьй эггара дукхагIа йоаваш йолча кхаь микроэлементаца — аьшкана, цIастаца, цинкаца. Дийнача хIамаша дегI дахьача хана цар лордашта шоаза сернокислотни тухий растворашца пурх бу. Растворашта цхьан моттиге гулъялар 1 процентагара 0,00001 процентага кхоачаш хувцалуш хиннад.

Юкъхьанцарча опыташа хьакъехар, микроэлементаш геттара кIезига тIайнйишача пайда дукхагIа луш хилар. Масала, 0,01 процентага кхаччаьца тIайнжийташ цIаста растворах пайда эцаш хилча коартолий хьувкъам 30 процент мара лакхлацар, хIаьта раствор иттаза кIезигагIа тIайнжийтачул тIехьагIа, хьувкъам 60 процент совгIа лакхбелар. Из тайпа сурт хилар цинкаца а. Цхьабакъда, эггара чIоагIагIа тамашийна хилар результаташ сернокисли аьшка растворашца коартолий лордашта пурх баьчул тIехьагIа. Уж опыташ аьй дIайийнача хIамаша кхоачам хиллал лаьттанцара аьшк хьаунзаш йолча Подмосковье. Цхьабакъда, геттара коачъьча аьшка туха растворашца коартолий лордашта пурх биче хьувкъам цкъаза 90 процент а лакхлора!

Хьаккхьчача результаташа хьахьокх, дIайийча кIамай лордашта металлий нохаш тахача цар дегI дарал уж тоалларах гIойле еш хилар. Цу тIа а микроэлементех эггара дукхагIа пайда боал юртбоахама практике массаза а лелаеча дозал дIаьха кIезигагIа уж лордашта тIаьовшаш хилча.

Хьувкъам лакхбара юкъе яьккхача метода тохкам баьб Костромской областа «Русь Советская» яхача колхоза шашка. Массе оагIорахьара шоаш дика хилар хьахьеккхад Iилмахой прахжиненеша. Коартолий лордашта сернокисли аьшка раствор (0,004 процент) техача, цар хьувкъам юкъера лакхIача 40 процент лакхагIа хилар. Дукхаза аьча анализаша хьахьеккхад, коартолий хьувкъам лакхбаларо цар химически состав воча оагIорахьа бераьмал тIехьалькхха хувцаш ца хилар. Талхап коартолий чам а.

Натали ПИЧУГИНА, МГУ аспирант. (АПН).

ХIАРА САХЬАТА — 600 КИЛОГРАМИ ДАЬТТА

ХIара дена бакха 2 миллион килограмм гарга налха бахь чехка тикашка. Из продукт йоаккхаш Iалзьмате дукхача нихха къахьег лоарнагара дена заводий болхлошка кхаччалца.

Духхьал семилетка цхе шера мехка даьтта доаккхача заводашка 2500 поточни линии оттаьй. Царех цхьаннена, даьтта доаккачча еррига керттерча операцеш бокъонна автоматизаци аь йолчох «Пищевая промышленность» яхача ВДНХ-ерча павильоне лаьрххIа экспозици хетаьй.

Из линии болх беш я Киевски совнархоза Городищенски даьтта доаккхача заводе. ХIара сахьата пун конвейер тIара 600 килограмм налха арабоал. ХIаьта из геттара дика а ба. Технологически процессашка хьежаш я электронни приборащ. Цхьа бахьан а гIалат лоаш хIама нийсделча хоам бу цар.

Продукци дикагIа хулийташ а къахьегама овсарле лакхъеш а йола кхы а кераладараш да цу линие балхаца. Масала, вакуумни насоса-дозатора хийцай хьалха даьтта центробежни насос. Конструктораша йизза механизаци аьй даьтта яьшкашка диллара а. ХIанз из хала болх машине бу.

Духхьал из цхьа линии болх бе йолаллийтаро шера лу пайда 13300 сом ба. Из линии хьаеш къахьийгад Российски Федерацен Украински ССР-ен цхьайолча Iилман учрежденей, заводий коллективаша.

(ТАСС).

Спорт

ЯгIаллагIа йола хана. Воккха тешам болаш да Грознера «Терека» футболисташ финале бахар. 32 матче лайзача 42 очко яьккхай цар. ШоллагIа моттиг яьккхай 31 матче лайзача 39 очко яьккхача Батумерча динамовцашта. «Спартак» (Нальчик), «Динамо» (Ставрополь) командашта — 37 очко, «Спартака» (Орджоникидзе) команда 36 очко я. Таблица эггара тIехьа латт «Алазани» (Гурджаани) — 24, «Лернагорц» (Кафан) 21 очко я.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ХIама довза ловрашта

МИШТА ХУРГЬЯ КХЫ ЗIАМАГIА?

Массанена а кIордадаьд тайп-тайпара «тIех» яха хIамаш — тIехлакха башнеш, тIехлоха автомобилаш, кхыдараш. Бакъда укх тIехминиатюрни электролампаша шоашта теркам тIаоз. Уйла ел оаш цIiнлеторгий бетта чу 12000 лампа хош. Эзар лампах 7 грамм мара хилац! Лампа диаметр 0,8 миллиметр мара яц! Из долла хIама доллашехьа а тамашийна йIаьха ха йоаккх цар гIулакх деш: 15000 сахьат. Уж моллагIаш йоаца лампаш хьалий хьейбайх саген чурча органашка хьажара эшача медицински аппаратурана.

●

РОБОТ — ЦIЕН-НАНА

Робот-математик, робот-переводчик, робот-композитор хьадаь долаш да, бакъда робот-цIен-нана хьаелга чIоагIагIа чоалханегIа гIулакх хиннад. Из миттта дале а, Шеффилдерча университета профессора Мередит Тринга йоах, из е вIаштIехьдаьнна шийи. Цун робото нийи тIа нув хьокх, кIувсаш хьадоах, барзкъаш дутт, истола тIа хIама оттаю, боахаме хужа цхьдола балхаш ду. Из хьадьр хIанз кхоабеш вац «аьнна деш йолча шийи горничнех», дIахо а тоаю цо из.

●

САХЬАТИ ЛИТЬЕИ

Киса леладеча е пхьарсах доалладеча сахьата корпус санна боча «диттъа» хIамен литье санна йола гIожа процесси вIалла а вIалаш тардала йиш йоацаш да аьнна металургда. Бакъда хIанз лоалаь ковчал кепа чу а йотташ хьаю сахьата корпусаш. Пхьарсах доахкадечен киса леладечен сахьатий корпусаш чекхагIа а дарегIа а хьае гIерташ, ЛИП яха французски фирма корпусаш металлах а йоацаш, пластмассах хьае йолаеннай. Царна йола дикагIа йоа материал хиннай Дюпон яхача фирма хьаяь «Дельрек» яха ацетатни пластмасса, хIаьта уж хийчъяра способ — давленца кIалха лоала а еш уж хьаяр.

●

НАВ КХЕТИЙТА АППАРАТ

Сомндер. Миттта цIи я цхьан французски технико лъча наб яйташ йола таблеткаш ца эшача йоазхача аппарата. Цу аппарата «магически бIарг» ба. Цо чуйохийтача сигнала бессерча сердалено цхьа хьадда дола хIамаш ду хи чу кхера кхессача цунна гонахьа хи тIа герга чIовгаш хулаш санна цхьа дIаярж из, тIаккха юха а цхьаннахьа хьагулу. Нагахьа санна аппарат лерттIа садахара ритмах оттаьъале, тIаккха цу сердалонга хьежаш вола саг массехк минут йоалланехь тхьовс.

●

ЦIОКЪА ДУХЬАЛВАЬННА ТЕКХАРГ

ДЕЛИ, (ТАСС). Мадхья Прадеш яхача штатерча Бхинсен яхача юртарча наха тамашийна хIама бIаргадайнад — питон яха текхарг цIокъах латаш, хоам бу ПТИ агентства. 12 сахьат дехьккхад цар латаш. Мукъ бетташ сиxденна нукъедада гIийртад цIокъ шийна тIахьаьрчача Iалахмате боккхача текхаргах. Цхьабакъда, мелла из гIийртача а хIама хиннадац, ди чакхдоаллача хана питоно садикхьад цун. Цул тIехьагIа, цIокъ дегIа геттара доккха доллашехьа а дIакхьаьд из питоно.

●

КЕМА — ЧОП

Цхьа моллагIа йоаца кема да Японски форда чу кхиттад хьежаш тохкаш дар. Из Iалахмате доккха а доккхача форда баржанца детта а да. Массехказа вIашка оттадаь латт цу нана-кема тIа баржаш. Порте кхаьчача мухь тIера Iобаккхийта дIаоттад кема, балластии отсеки кхиттеташ хьа а йийла хи бухе дода из. ХIаьта цу тIера баржаш хи тIа а дисе, дессадейта долх. ТIаккха отсекашкара хий ара а даьккхе, хьалтIадоал кема. КIезигага ха льча юха баржаш тIа а оттадийя, аргIанарча рейсах доада.

ДатIахьежача миттта чоалханен тамашийнех йолча цу системна къайле сенах латтал-теш?

Баржа тIадоттари тIера Iедахари чоалхане гIулакх а дац, моллагIча порте дулургдолаш а да, кхыметтел океана кема доассадара аша чоалханен нил болен техника йоацача а.

Кхы цхьаькха хаттар а отт: дига лаьрхIача моттиге буксирех, караваьнаца дIа хIана дигац мухь тIабетта баржаш?

Цхьа-дале баржай караван шорттига дода, моллагIа-дале, караван дIа-юха вегадо а хи бухе дахийта е таркурга кхыметтел доккхачех чекка долачей кемана — контейнера вIалла а новкъа йоацача кIезига ний болча пихо — штерме.

●

СЕДКЪИЙ ИНТЕФЕРМЕТР

Юкъарчаа доацаш седкъей деаметр мел я ха карагIдаьннад австралийски астроном группа. ХIанзалца юкъарчал долаш даьд из гIулакх. Цхьабакъда, хIанз сигале тохкарашка кхачай керда уникальни астрономически инструмент — седкъий интерферметр. Из латт хIанзалца ца хиина йоккха, 6,1 метр — диалически кизгах. Паломар яхача лоама тIа латта дунен тIа эггара йоккхагIа йолча 5 метр хулача рефлектора доккхагIа да уж кизгаш. Вакъза, уж вIашагIдоалаш цхьа кизга дал, ахь са болча 250 совгIа долча кизгаех вIашагIтеха да. Кхетадеш из дий, оптически сурт дика царна могарт ца хилар, бакъда фокусе оттаьча фотоумножителаш тIа цар дика хьагулъа седдал.

Тайп-тайпара оттадаьча ший фотоумножителашкара арайоалача сердала интерференце йиш хулийт седкъа диаметр а цун тIехеи тIара температура а дикка нийса къовсаме.

Керда инструмент хьалхара тIаерзаль седкъа ба вай сигалара эггара хозагIа бола, сигала бессара Вега яха седкъа. Кердача инструменто е тайпа цифраш еннай: диаметр кьалхачул 3,2-аза йоккхагIа (0,2 кхаччалца нийса), температура 9200 Кельвина градус а (300 градусага кхаччалца нийса).

Къулбехьен полушаре деррига седкъий «диета» дагаба хIанз австралийцаш.

●

ГIА — АПТЕКА

ГIа — аптека. Малхбузен Африка саваннашка тIайоалаш а ярждаш йола, лоаца гаьна хи бола гIа. «Сар хоцефалюс» оаз цох. Шийи тайпара йола цун башхале латт, боккъалдар аьлча, из бIарчча фармацевтически завод хиларах.

Цу гаьна тайп-тайпарча довзоех йоахк дIаар хьадеши доккхаш дола йола микробаш йоаш алкалоидаш. Цун хий хорша, цIий кIезига хилара, дизентерека, кхыдолча лазарашта духьаларе хийчча молхаш а.

●

РЕЛЬСАШ ЙОАЦА МАШИННИКЪ

Миттта никъ баьб Ангие. Рельсех бахьа наькъа метта — пен-направляющи хьалий.

Поезд цу пена ТоIнIахов.

Цунна тIера Iо ца йоалаш йода из. Фе гIайбе Iо ца йожийташ агIо из, нийсагIа аьлча, гIайбаша. Царех цхьадараша направляющена тIа вплаенна хоаттаю поезд, вокхар цун оагIонцарча тIахенех дIахьохкалийтац из.

Экспериментальни поездаш лелае йиш хургья локомотива автомобильни чаркаш тIа. Фе ший е линейни электродвигатель юкъейоалае а йиш я. Из еш барам гIерт поезда сахьата йола скорость 360 километрга кхоачаш а кхы тIех а лакхъе.

ХIама ца эшаш ах бIаь шу хьалха К. Э. Циалковске аракъхха идея кхоачашъеш хилар ца терко тIаоэаш я из проект.

ЛадувгIа

РАДИО: 6.30 Юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.45 Нохч-ГIалгIай теманцта йола Речински сюита; 7.10 «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор; 7.20 Хоамаш; 8.15 «Сердало» газета оагIонаш тIара; 8.25 Къьнара романсаш; 8.45 «Къона тIехьа» яха передача (нохчий меттала); 16.05 Литературни передача (нохчий меттала); 16.30 Керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.45 Концерт; 17.00 «Низ болча болама спараш» яха беседа (эрсий меттала); 17.15 Промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала); 17.30 Керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 «Къонални» яха передача (нохчий меттала); 18.20 Керда хоамаш (нохчий меттала); 18.35 «СалаIера ах сахьат» яха концерт; 19.00 «УнахцIено» яха радиожурнал (эрсий меттала); 19.30 Концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНЕ ГIОЛЛА: 18.25 Телевидении кердадараш; 18.40 Доазол арахьарча политически гIулакхашта волча коментаторо къамаьл; 18.55 Воадокттара сердалонга (Кинокомпозици); 19.35 Телезрителий заявкех оттаьь концерт; 20.15 «ДоттагIалах дола дувцар» яха кинофильм; 20.25 Берашта дола мультфильм; 20.40 «Кречински сат йоадаир» яха фильм — спектакль.

Город Грозне, Юкан Сиева улицагI, №6 яхаш йолча гражданкас Глушенкова Евдокия Григорьевнас суда деккад шийи марагара Мадифуров Мансур Исмаиловичагара ше хьаклярах дола дош.

Дош дувцаргда Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча суда.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктоххама секретаря — 2-45-48; промышленно, юртбоахама, кехаташ отделий — 2-23-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-23-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Проспект Революции.

СФ05252. Заказ № 5543.